

KIADÓHIVATAL TELEFON: 9-77

Str. Baron L. Pop 10

SZERKESZTŐSÉG TELEFON 1-77

Éjjeli telefon (nyomda) 2-02

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre . . . . . 150 Lei
Félévre 800
Negyedévre 320
Egy órára 110

IX évfolyam ♦ 223. szám

1928 Október 1. péntek

* 5689 Chesvan 5 *

UJSÁG

Ramaster Róbert
Budapest

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

TUNGSRAM

Külpolitikai figyelő

Harold Horan amerikai újságíró, mint alkalmatlan idegen, kiutasították Franciaországból, mert az angol-francia egyezmény titkos aktáját, vagy annak tartalmát meg nem engedett módon megszerelte és lapjában a világ ámulatára beköszölte. Külügyminiszteriumokban ősidők óta „szereznek meg” titkos aktákat. Mégis ebben az ügyben van valami új, valami novum, amiről nem lehet tudomásul venni. A régebbi aktalopásoknak sofért bűnök voltak az indító okai és gyakran végződtek — amint azt regényekből, drámákból és filmekből tudjuk — méraggel, törrel vagy revolverrel és ehhez hasonló romantikus megoldással. Most újságírói bravurnak kell minősíteni. De a riport terén elért rekordon felül még más is van, amit kiérzünk ebből az esetből. A háború után, amikor új életnek jövendő útját troszították, a sok újkezdő tabla között az egyiken az a felírás volt: a diplomácia titkosságának a megszüntetése. Tagadhatatlan, hogy ebben az irányban van is valami haladás. A külpolitika ma mégis csak inkább a nyilvánosság bevonásával történik, mint régebben. Az angol-francia egyezmény azonban visszatérés, sőt visszavetítés volt a múltak hagyományaihoz. És az történt, hogy a kormányok helyett — a valóságban ellenére — az újságírók sajtó látékolták a nyilvánosságot. Az országok és népek sorsát mérző kormányok zart ajtói mögé bekukkant a publikitás. Az ilyen kellemetlen indiszkrécióknak legjobban úgy lehet elejét venni, ha kiharják az ajtókat.

Amerika után Oaszország választott Párisnak és Londonnak a flottaegyezmény ügyében. Nyitóság és határozottság tekintetében az olasz válasz sem áll az amerikai mögött, csak abban különbözik, hogy míg az Egyesült Államok kormánya csak a flottaeszerelés kérdését bírálja és utasítja el, addig Oaszország a leszerelési probléma egész komplexumával foglalkozik és pedig nemcsak annak technikai részével, hanem politikai vonatkozásával is. Az egyezményt ő is elutasítja, de megokolásában nemcsak további tárgyalásokra nyújt lehetőséget, mint Amerika, hanem arra konkrét alapot is ad. A leszerelést csak mint egyetemes problémát kívánja tárgyalni, tehát a flottán kívül a szárazföldi és légi fegyveres erők kérdését is. E tekintetben paritást követel magának a legerősebben felfegyverzett szárazföldi hatalommal. E kissé erős követelés elé azzal tompítja, hogy a maga részéről hajlandó a legkisebb lefegyverzési alapot elfogadni, ha abban a többi hatalom megegyezik. Tehát nem is leszerelésről, hanem lefegyverzésről beszél, amit külföldi ellenőrzés alá akar helyezni. Eddig ilyet csak a pacifista semleges államok részéről hallottunk. Az olasz joggyárk érdekes alternatíváját: az általános lefegyverzést vagy a legerősebb hatalommal való paritást Londonban úgy fogják fel, hogy Oaszország külpolitikai orientációjának alternatíváját jelenti. A párisi lapok sietnek is a harangokat felüválni. Ily körülmények között Oaszország sem kockáztat sokat, ha az általános lefegyverzés szép eszméjével disziti magát. Aligha kell attól tartania, hogy szaván fogják...

Minden idők legnagyobb pénzügyi problémája, amelynek megoldására Európa tudósai eddig hasztalan törték fejüket, a német hadikárpótlás végleges rendezése a Dawes-terv ideiglenes beiktatása helyett, ami a genfi hat hatalom megegyezésével jött létre. Franciaország részéről megnyilvánult ugyan a förelvélés, hogy a kárpótlás kérdését a kiűrtés problémájával hozzák kapcsolatba, de az utóbbi időben már nyilvánvaló lett, hogy ez két probléma, amelyet külön-külön kell megoldani. A hadikárpótlás kérdésével mint reális problémával most kezdenek foglalkozni komolyan a franciák. Jacques Seydons külügyminiszteriumi osztályfőnök, pénzügyi és gazdasági szakértő körkört tervezetét dolgozta ki, amelyet a „Petit Parisien”-ben közzét és Poincaré chambery-i beszéde szintén ebből az alaphól indult ki. A kiindulási pont az, hogy Franciaországot saját tartozásainak megtérítésén felül kárpótlás illeti meg az elszennvedett hadikárpótlásért. Seydoux mindenekelőtt megállapítja, hogy Németország a jóvátételi bizottság által megállapított 132 milliárd aranyárka kártérítést akkor sem tudná 1000 év alatt megfizetni, ha az 1000 éven át évente

a Dawes-terv maximumát, 2,5 milliárdot fizetné. Javasolta az, hogy Németország a Dawes-terv összegét mindaddig fizesse, amíg a szövetségesek amerikai tartozásait le nem törlesztették. Ebből Franciaországnak saját adóssága törlesztésére szükséges összegben felül évente 480—500 millió aranyárka jutna, vagyis a francia beruházások kamatainak körülbelül a fele. Amennyiben az Egyesült Államok Franciaország tartozását leszállítanák, a német kárpótlás is ugyanabban az arányban csökkentene. Sem Seydoux cikke, sem Poincaré beszéde nem enlíti a francia hadikárpótlás összegszerű nagyságát. A kérdést Amerika nélkül nem lehet megoldani. Az Egyesült Államok kormánya azonban a választásra való tekintettel nem tartja időszerűnek ennek a kérdésnek a tárgyalását és Poincaré beszédét is megjegyzés nélkül közzéteszi az amerikai lapok. Anglia és Franciaország 62 év alatt tartozik amerikai adósságát letörleszteni. Valószínű, hogy Németország — bármily bázist is fogadjanak el majd a megegyezés alapjául — szintén legalább 62 évig fogja nyögni a nagy terheket. Talán ez alatt a 62 év alatt megérlelődik a népekben a

meggyőződés, hogy milyen drága és milyet rossz üzlet a háború.

Görögország új alkotmányt kapott, illetve új alkotmányos szervet: a felsőházat, amely a szenátus nevet kapja. A reform eszméje eredetileg nem Venizelosztól ered, mert már az előző kormányok is foglalkoztak ezzel a kérdéssel, amelyet Venizelosz moost minden habozás nélkül elintézt. A görög szenátusnak százhusz tagja lesz. Kilenczetedét a többségi elv alapján szabadon választják, egy tizedét a két kamara közösen választja. Megbízásuk kilenc évre szól, de a szenátorok egyharmadát háromévenként újra választják. A passzív választói jog a betöltött negyven évvel kezdődik. A szenátus nemcsak felsőház lesz, hanem rendkívüli és megfelelőbbétehető állami bíróság is bizonyos fajta hazaárulási perekben. Az alkotmányreform huszonegy életfogytiglani kinevezett tagból álló államtanácsot is létesít, amely egyúttal politikai legfőbb bíróság is lesz. Egész könyvtárt kitevő művek vitáznak arról, vajjon az egy vagy kétkamarás rendszer hevesebb-e, jobb-e. Egy bizonyos: valamely ország bodogsága, jóléte nem törvényhozó testületeinek számától függ.

Szigoru takarékosagra intette Bratianu a költségvetési bizottságot

A miniszterelnök bevallja, hogy csökkent az ország fizetőképessége
A liberálisok győztek a prahovai pótválasztáson

Bucuresti-Bukaresa, október 18. Az Új Kelet tud.) Tegnap este a képviselőház pénzügyi bizottsága ülést tartott, hogy a jövő évi költségvetéstervezetet megvitatva Bratianu Vintila hosszabb expozé tartott ezuttal, amelyben részletesen ismertette azokat a direktívákat, amelyek szerint a jövő évi költségvetést összeállítják. A miniszterelnök a legnagyobb óvatosságot ajánlja a bizottságnak a jövedelmi tételek összeállításánál és a legnagyobb takarékoságot a kiadások megállapításánál.

A költségvetés előirányzatai és a valóság között — mondotta Bratianu Vintila — a legteljesebb egyensulynak kell lennie, Törölnünk kell a bevételeknél minden olyan tételt, amely nem felel meg a valóságak és mindenolyan kiadást, amely nem feltétlenül szükséges. Különösen takarékoskodni kell a luxus kiadásoknál, elsősorban pedig

be kell szüntetni azokat a visszaéléseket, amelyeket egyes hatóságok az automobil használatnál folytatnak.

A miniszterelnök végül is oda konkludál kijelentéseiben, hogy az 1929. évi költségvetést az ez évvel szemben ötmilliárd lejellel kell redukálni.

Bratianu Vintila expozéja megerősíti mindazt, amit mi néhány héttel ezelőtt az új költségvetéssel kapcsolatban elmondottunk. Az ezévi költségvetési év hatmilliárdlejes deficittel zárult, mert az ország képtelen azokat a terheket elviselni, amelyeket a pénzügyminiszter adók és vámok formájában vállalta rákölt. Ez kényszeríti most Bratianu Vin-

tilát arra, hogy a jövő évi költségvetés összeállításánál figyelembe vegye az országnak a gazdasági viszonyok következtében minimálisra csökkent teljesítőképességét.

Tegnap zajlott le Prahovamegyében a pótválasztás a megyei tanácsosi tisztségekért. Mint ismeretes, az elmúlt héten sem a kormánynak, sem a nemzeti parasztpártnak nem sikerült az abszolút többséget megszerezni. Mint a bukaresti lapok írják, a kormány a pótválasztások alkalmával hihetetlen terrort fejtett ki, hogy a győzelmet ezuttal kicsikarja. A Curenutul jelentése szerint

csaknem az összes választókerületnek nél a csendőrök letartóztaták és elhurcolták a nemzeti parasztpárt bizalmi embereit,

ugy, hogy az urnák felbontása a legteljesebb diszkreció mellett történt. Már ezt megelőzően kormányrendeletre a primárok beszüntették a választói igazolványok kiállítását a kormányhűség szempontjából nem egészen megbízható választóknak. A nemzeti parasztpárt több képviselőjét küldte a megyébe, hogy a választási harcot a kormánnyal felvegyék. Több községben az igazolványok kiállítását visszautasító primárokat a feldühödött pa-

Nagy Palesztina-meeting a Kereskedelmi és Iparkamara disztermében

Az erdélyrészi Keren Hajjeszód meetingjei

20-án, szombaton este 8-kor

Megnyitó: Dr. Balázs Endre, a Keren Hajjeszód kuratóriumának elnöke.

Szónokok:
Dr. Jehuda Wilensky Haifa
Dr. Fischer József az E. Zs. N. Sz. elnöke.
Dr. Ottó Abelész úr, Wien.
Dr. David Spiegel tanár Haifa.
Dr. Marton Ernő főszerkesztő.

21-én, vasárnap este 8 órakor

Megnyitó: Dr. Balázs Endre, a Keren Hajjeszód kuratóriumának elnöke.

Szónokok:
Dr. Jehuda Wilensky Haifa.
Dr. Rachel Klompus, az eszt közoktatásügyi minisztérium zsidó ügyosztályának vezetője.
Zvi Levanen újságíró Jeruzsálem.
Giszkalay János.

Belépődij nincs

raszlok véresre verték. A választási harc rendkívül éles volt és a késő éjjeli órákban ért véget.

A liberális lista a hivatalos kimutatás szerint 19.849 szavazatot esett így ez a listát jelentették ki megválasztottnak.

A nemzeti parasztpárt listája 17258 szavazatot kapott minden terror ellenére is. A megyei tanácsban így a nemzeti parasztpárt jelöltjei a mandátumok egyötödét kapja.

Politikai körökben élénken kommentálják, hogy Istrate Micescu a liberális képviselők értekezletén büszgnyilatkozott lett Brătianu Vintila mellett és bejelentette, hogy nem fog a parlamentben

sem felszólalni Stelian Popescu ellen, sőt az igazságszolgáltatási fórumok előtt sem fogja védeni a petróleumpannamából kifolyólag letartóztatott liberális képviselőket. A Cuvantul értesülése szerint a belső harmóniának ez a helyreállítása nem ment minden zökkenő nélkül. Brătianu Vintila Duca belügyminiszter utján megüzente a „rebelliseknek”, hogy

ha a képviselőházból bárki fel fog szólalni a kormány ellen, azonnal beadja lemondását,

Mindenestre tudni szeretné, hogy ki az, aki nem veti magát alá a pártfegyelmének. Az üzenetnek megvolt a kívánt eredménye. Midőn Micescu mégis megjelent a többségi képviselők értekezletén,

Brătianu Vintila addig nem fogott hozzá expozéjához, míg Duca Micescunak becsületszavát nem vette hogy nem fog Stelian Popescu ellen felszólalni.

A nemzeti parasztpárt lázasan készül az összes megyei centrumokban tartandó nagygyűléseire.

Hetvenkét gyűlést tervez egy napra a pártvezetőség

és a legutóbb kiadott kommunikében bejelentette a nemzeti parasztpárt, hogy ezek a gyűlések nem fognak csupán beszédre és határozati javaslatokra szorítkozni. Mint a Cuvantul írja, a nemzeti parasztpárt meg van győződve róla, hogy ezeknek a gyűléseknek meg kell hozniuk a kormány bukását.

Hölgyek figyelmébe!

Kérjük költői Costum-kirakataitukat megtekinteni.

ARAK:

- Tiszta gyapju Lei 1190.-
- Kaschka gyapju „ 1400.-
- Gyapju Sport „ 1500.-
- Gyapju selyem „ 1800.-

HELIOS

Harisnya és keztü-áruház. - Főter. 7.

változásoknak, van kivéve. A medencék állandó lejtései egyidőben történnek a mélyebben fekvő területek száradásával. Sőt tavak száradnak ki és eltűnnek a deszkáció titokzatos törvényének hatásai alatt. A sivatag övek tájéka még a negyedik évszázad idején nagy kultúrák voltak, városok léteztek, melyeknek maradványait egyes helyeken sikerült megtalálnunk. Ezekből az emlékekből pedig meg lehet látni, hogy ez a kultúra nem volt kezdetleges.

A nacionalizmusában ujjaéledt Kína újabbban az európai expedíciókhoz min- ren esetben delegálja a maga tudósait. És a kína területen megejtett ásatások produktumai nemegyszer kivívják az országból, hanem azonnal beutalja a kőveket szobrokat, cserrep- és kőalkotásokat saját múzeumába. Az európaiak lemasolhatják gipszben, vagy kőben a talált tárgyakat, de ennél nagyobb kon- cesziokat nem kaphatnak.

Sven Hedin szerint Azsia óriási része még mindig nincs felderítve

Birodalmak, ahova európai ember még nem tette be a lábát

Berlin, okt. 18. Sven Hedin, a világhírű ázsiai kutató a „Berliner Tageblatt” munkatársa előtt nyilatkozott arról, hogy melyek Kínának és Tibetnek azon részei, amelyeket eddig még mindig nem kutáltak fel.

Tibetben, Nyugatkinában és Azsia pusztaságaiban és hegyeiben óriási területű, eddig fel nem kutatott szűz terület van. Olyan vidékek, ahova kutató tudós még nem tudott behatolni. A legtöbb eddig ismeretlen vidék Eszaki-tibetben található, de Középtibetben is jelen- telen azoknak a területeknek a száma, amelyeket a tudomány nem ismer. A Transzhimalája és Karakorum közötti hegyláncolat még ismeretlen előttünk és a Középhimalájának az a része, amelyen 1906-tól 1908-ig expedíciókkal keresztül- vonultam, még mindig sok olyan vidék rejt magában, ahová fehér ember soha még be nem tette lábát. Rendkívül érdekes lenne a Transzhimalája keleti folytatásának kikutatása és térképezése. Ki kellene kutatni a Nienchontanglast és ennek az indokinaí hegyrendszeréhez való átmenetét.

Mi mit sem tudunk az Alpoknak arról a földterületéről, amely a Pamir-hegységgel együtt a hallatlan hatalmas tibeti hegyrendszert alkotja. Az északi sark gleccserjei mellett itt vannak a föld legnagyobb gleccserjei és olyan magas csúcsok és folyók, amelyeket a beinszülöttek sem mernek megközelíteni. Egészen bizonyos, hogy Tibetben száz-számra vannak édes és sósvízi tavak, amelyeknek hullámmoráját soha fehér ember nem hallotta és amelyek nincsenek egyetlen térképen sem megjelölve. Fogalmat alkothatunk magunknak arról, hogy milyen fogyatékos és elhanyagolt az ismeretünk ezen a téren, ha meggondoljuk, hogy utolsó utazásom alkalmával, amikor csak keresztzettem ezt a területet, számos hatalmas kolostort fedeztem fel,

amelyeket még nevük után sem ismertek azelőtt.

Ha futólagos pillantást vetünk Kelet-Turkesztánba, láthatjuk hogy itt 90 ezer negyzetkilométernyi olyan terület van, amit soha át nem kesziesztettek, nem is beszélve a Teklamakan sivatag kisebb részeiről, amelyek ép olyan titokzatos homályban vannak, mint Tibet sok területe.

Szinte lehetetlen Ázsiának mind- azon vidékeit felsorolni, amelyek még

mindig „terra incognita”-ként szerepel- nek. Vagy ilyen a Gobi sivatagban, Tjai- damban, Tibet és Nyugatkina között, ahol a nagy indokinaí folyamok gyűlik össze: vizlőmegeiket és nagyon sok felderítetlen terület van még a Himalája északi emelkedései körül.

Álláshatom egyébként hogy soha el nem jön az a nap, amikor a geográfus azt mondhatja magáról: ime most telje- sen ismerjük Ázsiát. Mert a föld legna- gyobb kontinense, Azsia, állandóan lassu

Miniszteri intervencióra sem enyhítik a numerusz klauzuzst a pesti egyetemen

Budapest, október 18. A demokrata párt néhány héttel ezelőtt memorandu- mot nyújtott át Klebelsberg közoktatás- ügyi miniszternek és rámutatott az egye- temen uralkodó visszás állapotokra, ahol

az új numerusz klauzuzst egyál- talán nem respektálják, bár a mó- dosító numerusz klauzuzstörvény az ugynevezett zsidó paragrafust elejtette.

Az egyetemi hatóságok a valóságban a régi módon gyakorolják a zsidók kire-

kesztését az egyetemeken. Klebelsberg közoktatásügyi miniszter a memoran- dum háttársa alatt átiratot intézett a bu- dapesti egyetem összes fakultásaihoz és kérte, hogy az általa névszerint fel- sorolt zsidó diákokat, akik kiváló képes- ségükkel tűntek ki, vegyék fel. A „Ma- gyarország” most azt írja: hogy a mi- niszternek e lépése teljesen eredményte- len maradt.

A bölcsészeti fakultás elutasította a miniszter kívánságát azzal az in-

dokolással, hogy a szemeszter meg- kezdődött és utólagos beiratást nem engedélyezhetnek.

Az orvosi fakultás, a miniszter által fel- véve kért tíz jelölt közül csak három fogadott el, hetet pedig visszautasított. A „Magyarország” szerint Klebelsberg miniszter presztizskérdést akar az ügy- ből csinálni és a közvélemény is érlek- lődéssel várja, vajjon meg tudja-e való- sítani akaratát az egyetemi hatóságok- kal szemben.

Nagyváradon országos mozgalom indult a jesivák támogatására

(Ordea-Mare-Nagyvárad, október 18. Az Uj Kelet tudósítójától.) A nagyvá- radi ort. zsidó hitközség eddigi számos nagy intézményeit egy országos jellegű a zsidó népnevelés ügyét szolgáló hatal- mas zsidó kulturintézménnyel szán- dósítja betölteni. A Jesivák intézmé- nyeinek eddigi elhanyagolt állapotán szándékszik azáltal segíteni, hogy az eddig emberi tekintélyben megalázott zsidó ifjúságot tisztán zsidó szellemű munkára szorítja az által, hogy a szük- séges gazdasági eszközöket rendelkezé- sére bocsátja és pedig akként, hogy a Jesivákban menzákát állít fel és gondos kodik az ifjúság minden szükségletéről, hogy megfelelő felügyelet mellett tisztán jövő hivatásuk szellemében nevelő- jenek.

El akarja ezáltal azt érni, hogy test- ben, lélekben egészséges és vallási szel- leműl átítatott generáció nőjön fel. E célból a nagyvárad ort. zsidó hitköz- ség manifesztumot intézett az ország összes zsidó hitközségeihez, melyben felszólította azokat, hogy ebben a mun- kában támogassák és annak megfelelő kiépítéséhez csalakozzanak. Ugyancsak felkérte azokat, hogy az országos jellegű intézmény megteremtéséhez költsé-

vetésük arányában hozzájáruljanak és alakítsák meg az Országos Jesivák Támogató Egyesület a Tomche-Jesiva helyi csoportjait.

Ezen célból a nagyvárad ort. zsidó hitközség vasárnap délután a Hitközség tanácsstermében erősen látogatott nagy- gyűlést tartott. Délután 5 órakor nyitotta meg a nagygyűlést a távollevő Reich József hitközségi elnök helyett Freund Hermann alelnök, ki rámutatott a Tomche-Jesiva intézmény jelentőségére. Boldog, hogy egy ilyen, az egész ország zsidóságának életére kiható intézményt, épen a nagyvárad hitközség kezdeményezésére hozták létre. Bejelentette, hogy eddig is számos hitközség csatlakozott, hogy részt kérjen ezen igen fontos zsidó kul- turális intézmény megteremtésében. Kéri a vezetőség megbízásából, amenny- nyiben ezen hatalmas intézmény megte- remtődne úgy ennek fenntartásához a nagyvárad hitközség évi 150 ezer lei hozzájárulást szavazzon meg.

Ezután Fuchs Salamon a Tomche- Jesiva helyi csoportjának előkészítő bi- zottsága nevében tartalmas beszédben, hosszasan foglalkozik a vallásos zsidó ifjúság nevelésének válságával. Kéri a népgyűlést a zsidó becsület,

zsidó hitközség, a zsidó ömerzet és méltó- ság nevében, hogy gondoskodjanak ezen esőrangú zsidó intézményről, hisz ez képezi a zsidó jövőt.

A rabbinátus nevében Fuchs Benjá- min, a nagyvárad ort. zsidó hitközség főrabijának emelkedett szólásra. Általános figyelem között nyilatkozott rá a zsidó hit- község nevelés fontosságára és arra a szelle- mi atmoszférára, melyet a szülők és ta- nítók befolyása az ifjúság körül megte- remt. Csupán a gazdaságilag keltőképen alátámasztott szellemi nevelésben épül- het fel a zsidó mlulhoz méltó zsidó jövő. Tisztelettel szól nagy hitközsége veze- tőségének, mely igazi vallásos zsidó centrum megteremtésére törekszik. A be- széd az összes jelenlévőkre mély és ma- radandó hatást tett.

Freund Hermann alelnök kihirdeti, hogy a képviselőtestület és a nagygyűlés a határozatot egyhangulag elfogadta. Be- jelentette, hogy a propaganda-bizottság a létesítendő intézmény támogatására a vé- ros minden egyes zsidóját, főként a hit- községi tagokat meg fogja keresni a ne- mes cél támogatása érdekében.

A nagy lelekdedéssel véget ért gyűlés után a jelenlévők beiraták magukat a megalakult helyicsoporthoz a zsidó laj- stromába.

Hirdessen az Uj Keletben

Butoránleszállításra

határoztuk el magunkat, hogy üzemi munkasait foglalkoztathassuk, ha tehát

olcsó és jó butort

Bösendorfer, Stingl, Wirt, Productivge- noessenschaft és Hoffmann

zongorát, pianinót,

akar vásárolni, ne sajnálja az utat Marosvásárhelyre és tekintse meg

Székely és Réti

butorgyár rt.

hatalmas raktárai Hiteles egyenek- nek kedvező tiz tési feltételek

IRÓ MOBÁ

Mohácsi tingvált népszerűt vasottak azok csak beszélnek lomban föl saival, ez megjelent s nemrég novella-pál

Uj könyvet nagyot tartalmaz. novellák es tizedben n tira, csupa mélyen vil- mult élete sugara. Id- kazzak a Témájában pontokat h történet, d sabb és l száz száza nek érett, lagyságát.

„Erős lenni” - s ebben a novella föl nek egyén gondolkodó polgáriság novellájából

„Kifejtet- nok ur, mi- nak arra, l- lödjék ki l- európaizmus ország hat- zet lakik a szlávok, Milyen hor- pest a Vo- partjain lak- tak a Duná- nálni. Nem- rül fognak- zős ember- Egészen- színen levő paizmus „U- analitikus- életlétása k- litva, hogy s ó ezt is-

Emellett- közé tartoz- is mágius- több benn- szélsően in- sággal áll- hogy a m- nia művés- sem szabá- megizlésne-

A köteté- a „Fisz-dur- és Beethov- konstruálja- formában. A- belső tartal- tásában is- bibliófilek s- budapesti

Tamás Tamás Sár- lírikusok s- költőknek. épülő l-art- tekintetben- de azért ug- natkozásban- venes évek- gán. Tamás- tartanak, fo- tyszerű és- is eredeti h-

Legnagyobb emellett fan- neinek biza- tetten ömlő- kényszeríti- való elmerü- dinamika je- amellett oly

ÍRÓK ÉS IRÁSOK

Mohácsi Jenő: Stella

Mohácsi Jenő, a finomszavú, disztíngált írók típusa. Epen ezért nem népszerű író, nem tartozik a sűrűn olvasottak közé, de akik ismerik írásait, azok csak szeretettel és megértéssel beszélnek róla. Nevét a magyar irodalomban főleg novelláival és kritikái írásaival, ezenfelül a „Mult és Jövő“-ben megjelent zsidó cikkeivel tette ismertté s nemrégiben ő nyerte el a Nyugat novella-pályázatán az első díjat.

Új könyve a „Stella“ címet viseli és két nagyon finom, kissé precíz novellát tartalmaz. A „Stella“ a legszebb magyar novellák egyike, amelyek az utolsó évtizedben nyomdafestéket láttak. Csupa íra, csupa bensőség s amellet olyan mélyen világít bele elkülönült és elfinomult életkébe, mint a röntgen-lámpák sugara. Idegesen felvetett színek tarkazzak a novella szélesen ömlő meséjé. Temájában nem újszerű, nem új szempontokat hajszoló ez a novella: szerelmi történet, de tele van szöve a legfértiasabb és legnemesebb lírával, csaknem száz százalékosan leplezi le a szerzőnek érett, tiszta jószágát, kissé dekadens lagyságát.

„Erős vagyok mert merek gyöngye lenni“ — írja egy helyen Mohácsi Jenő s ebben a mondatban benne is van a novella főhősének jelleme, egyéniségének egyéni zamata. Emellett Mohácsi gondolkodó fő is: az emelkedett szellemű polgáriság szempontjai csendülnek ki novellájából:

„Kifejtetem már magának, parancsnok ur, miért tartom a Dunát hivatottnak arra, hogy épen az ő partjain fejlődjen ki legkorábban a praktikus páneurópaizmus, sőt pánhumanizmus? Hét ország határolja, legalább nyolc nemzet lakik a két partján, közöttük germánok, szlávok, magyarok, törökök, zsidók. Milyen homogen lakosság ezekhez képest a Volga, avagy pláne a Rajna partjain lakók. Látja, kénytelenek voltak a Dunából nemzetközi folyamot csinálni. Nem gondolja, hogy a Duna körül fognak a nemzetek legkorábban közös emi ervoltukra ébredni?“

Egészen eredeti meglátása ez a felszínen levő eszmék s főleg a páneurópaizmus „Unterbau“-jának. Mohácsi Jenő analitikus szellemben kifejecesedett életlása kimondottan arra van beállítva, hogy a dolgok lényegébe lásson s ő ezt is teszi minden írásában.

Emellett a legművészebb stilszták közé tartozik, akiknek a kifejezés maga is magikus szentség s jöllehet talán legtöbb benne a kollektív érzés, mégis szélsően individualista hittel és elszánt-sággal áll meg ama felfogása mellett, hogy a művésznek hűnek kell maradnia művészetéhez s egyetlen ponton sem szabad koncessziókat tenni a tömegizlésnek.

A kötetben megjelent másik novella: a „Fisz-dur szonata“, Brunsvik Terézia és Beethoven szerelmi viszonyát rekonstruálja rendkívül élvezetes művészi formában. Igaz könyv ez s nemcsak belső tartalmában, hanem külső kiállításában is artisztikus s kimondottan bibliofilik számára készült. A könyvet a budapesti „Amicus“ könyvkiadó adta ki.

Tamás Sári: Bópalastos napok. Tamás Sári a mai magyarországi fiatal lírikusok sorában egyike a legjobb nevű költőknek. A „Nyugat“ régi tradícióin épülő lart pour lart irányzat még sok tekintetben nyugózi ezeket a fiatalokat, de azért úgy tartalmi, mint formai vonatkozásban már túllendültek a kilencvenes évek formanyelvén és érzésvilágán. Tamás Sári, akit az új Kafkának tartanak, főleg tartalmi vonatkozásban újszerű és minden lefojtottsága mellett is eredeti hangú költő.

Legnagyobb ereje a spontaneitás s emellett fantáziájának halk ivelése, színeinek bizarr, de mindig érzéssel telített ömlő zuhataga az, mellyel rákényszeríti olvasóját a költészetben való elmerülésre. Nőnél szokatlan erős dinamika jellemzi ezeket a verseket s amellet olyan erotizmus, amely minden

szemérmességé mellett is nyílt, vonzó és gátlások nélküli. Tamás Sári amellet, hogy elsősorban feminin mondani-
valói vannak, nagyon sok tekintetben férfiasan emberi:

„Este még voltak megoldatlan
Vágyódások és remegések
de annyi fényel jött a hajnal!
már nem is értem az egészet —

olyan szikrázva jött a reggel
olyan szép sugárzó robajjal! —
hogy most már semmire se vágyom —
reggelre verssé váltál bennem
s márcsak én vagyok a világon!

Milyen nemes, tiszta szublimálódása ez a vers a legemberibb asszonyiságnak, mely éterikus finomsággá, színet

metafizikai megfoghatatlansággá tisztult le. Szelid, tiszta szív-költészet a Tamás Sárié, amelynek nincsenek fölösleges szavai s amelyben minden szó, minden mondat egy az érzés tiszta, minden materiális ballasztól megtisztult lényegével:

„Mint a tenger színére kiöntött olaj
ahogy gördülön, birtoklón terjed széjjel
szívárványozva egyikék sötétjét
úgy érzem terjedni
nyíltszemű, nem révült kéjjel
testemben a szeretét és békét.“

Igy ma csak az igazak és az elhivatottak énekelnek. Tamás Sári könyvé a budapesti Hercules könyvnyomdai műintézet adta ki izléses kiállításban. (s. l.)

Október 20-iki kezdettel
SELECT-mozgóban
A szezon slágere!
RASPUTIN
szerelemi élete.
Főszerepben: **Nicolas Malicoff,**
Jack Trevor, Diana Karenne

Antiszemita parasztok felgyújtottak egy beszarábiai zsidó templomot

Öt tóra égett el a cismelei szinagógában

(Bucureszt-Bukarest, augusztus 18. Az Uj Kelet tud.) Az elmúlt héten antiszemita agitátorok jártak be Bessarabia városait és falvait, mindenütt gyújtóbeszédeket tartottak és lázítóhangú röp-
iratokat osztottak szét. Az antiszemita agitátorok szabad garázdálkodása nem is maradt sokáig eredménytelenül. Cismele község néhány paraszta Draghiciu községi titkár vezetésével egy éjszaka megrohmozta a zsidó templomot, betörte az ablakokat és lerombolták a templom berendezését. A brutálitásról — a nagyváradi és kolozsvári rombolások-
na kerről a kései visszhangjáról — a belügyminisztérium intervenciójára semmisen jelenhetett meg a bukaresti lapokban. A hír mégis kikerült, a külföldi sajtó foglalkozott az eseményekkel, mire azután a kormány kommunikét tett köz-
zé, amely szerint nem antiszemita táma-

dás történt, csupán arról van szó, hogy két paraszt beverte a szinagóga ablakait. Ugy látszik, a kormánynak sikerült ezzel a kommunikével önmagát is megnyugtanni, mert nemcsak hogy nem bűntették meg az illuminált parasztokat, akik nek véltlenül éppen a szinagógát jutott eszükbe megtámadni, de mégcsak vizsgálat sem indult meg a tettesek ellen. Illetőleg megindult egy vizsgálat-féle, ezt azonban maga a községi titkár vezette le önmaga ellen. A titkár ur a jelek szerint arra a konklúzióra jutott, hogy az eseményekben a cismelei szinagóga a bűnös. Tegnap éjjel ugyanis ismeretlen betesek felgyújtották a cismelei zsidó templomot, amelyben többek között öt tóra égett oda. Az Akermannban megjelenő „Posta“ értesülése szerint a templom felgyújtásában Draghiciu titkárán kívül M. Cuparencu, M. Sladenco és W.

Kirilenco parasztok vettek részt. A cismelei szinagóga felgyújtása Bessarabia zsidó lakossága körében érthetően általános megdöbbenést és felháborodást váltott ki. A kisenevi „Unser Zeit“ című jiddis nyelven megjelenő napilap éleshangu cikkben tiltakozik az események ellen. A lap megállapítja, hogy a zsidó képviselők idejében felhívták a kormány figyelmét a történetekre, a belügyminisztérium azonban semmilyen intézkedést nem tett meg a templom elleni támadások megismétlődésének megakadályozására. Hír szerint a zsidó képviselők újabb intervenciójára egy belügyminiszteri vezérigazgatót delegáltak a történetek megvizsgálására aki Horia Carp zsidó szenátor kíséretében már el is utazott a helyszínre.

Eckener megszervezi a rendszeres léghajóforgalmat Európa és Amerika között

Üres konzervdobozok okozták az óriás-Zeppelin súlyos sérüléseit Egy amerikai pilóta vakmerő startja repülőgépen Európa felé

Berlin, október 18. A Wolff távirati iroda newyorki jelentése szerint Eckener kijelentette, hogy az amerikai körrepülő-utrá annyi utast visz magával s Zeppelin amennyi csak elfér rajta anélkül, hogy a megterhelés a léghajó biztonságát veszélyeztetné. A léghajó két napig fog repülni Newyork és Detroit között, Cleveland, Chicago és Detroit meg-
látogatása biztos.

Az amerikai lapok közlése szerint Eckener több amerikai flókecsoporttal folytat tárgyalásokat az Amerika-Európa közötti légi postai levél- és csomagforgalom rnedrszerítésére. 14 millió dollár tőkének összehozásáról van szó, részvénytársasági alapon, amelyből két hatalmas léghajócsarnokot és több léghajót építenek.

Eckener kifejtette, hogy légi uton előnyösebb leveleket és csomagokat szállítani ötven centért, mint úvast háromezer dollárért. Az új léghajóknak gyorsabbnak kell lenniök, min a Zeppelin 127-nek és a stabilizációs anyagnak sokkal erősebb anyagból kell készülnie, mint az eddigi vi-
torlásvaszon.

A newyorki lapok mai számai új verziót dobnak a köztudatba a léghajó sérülésének keletkezéséről. Állítólág a léghajó szakácsa üres konzervdobozt dobott ki a Zeppelinről, melyet a vihar ereje

teljes erővel odavágott éles szélével a léghajó burkolatának.

Ha ez a sérülés nem éri a léghajó burkolatát, vasárnap az előre meghatározott időben, késés nélkül ért volna el a leszállás helyére.

A léghajó javítási munkáit a Neubach-féle repülőgyár anyagával végzik el. Az egész stabilizációs tárgyat teljesen új, az eddiginél erősebb anyaggal vonják be. Az amerikai Gudvin Zeppelin Company igazgatója kijelentette, hogy a leghelyesebb az európai visszatérő uton ismét a déli hosszabb hajóvonalon visszarepülni a léghajóval.

Berlin, október 18. Newyorki jelentés szerint a Zeppelin a jövő hét elején próbautra indul az amerikai szárazföld felé. Ez a próbautt egyúttal az a körrepülő tura lesz, amelyet Eckener főmérnök már előzetesen beígért egyes közép és nyugati tagállamoknak. A körrepülés befejezte után a Zeppelin egyesek szerint f. hó 26-án, más jelentés szerinti pedig 12 nap muva tér vissza Európába.

Newyork, október 18. A newfoundlandi St. Johnsból érkezett hírek szerint Macdonald startja a legnagyobb titokban történt. A pilóta európai óceánrepülő utjáról sem Harbourban, sem a repülő-
térén senki sem tudott. A vakmerő óceánrepülő tengerésziszta volt s nemrég tanult ki a pilótáiskolát. Eddig repülési

pályafutása alatt mindössze nyolc órárt repült

Vakmerőségére jellemző, hogy nyolc vanós lörös repülőgépeinek még uszótalpa sincs és nem vitt magával rádiót.

Macdonald a repülőutrá összesen négy százötven liter benzint vitt magával, a mely százhetven kilométeres óránkini sebesség mellett harmincöt órai időtartatra biztosítja a gép akcióképességét. A repülőterén eleinte azt hitték, hogy a pilóta startja csak próbaut a tenger felé s csak akkor tudták meg a valóságot amikor egyik gőzhajó háromszáz kilométerre a partoktól szikratávirozott St. Johnsból, hogy repülőgépet láttak az óceán felett.

A meteorológiai intézetek jelentései szerint az északi atlantióceáni hajóútvonalon az időjárás jelenleg kedvező. A szél-
áramlatok iránya az óceánrepülés részére sikerrel kecsegtet. Londonban általános a vélemény, hogy Macdonald vállalkozása eredményes lesz, mert hátba kapja a szelet, ami gépeinek gyorsaságát még fokozza.

A bolygó zsidó

Eugen Sue világhírű regénye két hatalmas kötetben — 400 lejjert kapható az Uj Kelet könyvosztá-ban

Tizennyolc évig fizetett adót a nagyváradi Rimanóczy család a városnak ajándékozott telke után

(Oradea-Nagyvárad, október 18. Az Uj Kelet tudósítójától.) A nagyváradi törvényszék ma kezdte meg az adókévetések ellen benyújtott fellebbezések tárgyalását. Tudvalevő hogy az adófellebbezéseknek a törvényszék a második fóruma, mely azonban csak elvi jelentőségű döntéseket hoz és amennyiben helyt ad a fellebbezésnek, új adóbizottságot küld ki, amely megállapítja a fellebbező adóját. A tárgyalás kapcsán ma egy különös érdekességű eset került a nagyváradi törvényszék elé.

Dr. Pele Joan ügyvéd a Rimanóczy-család nevében nyújtott be fellebbezést és panaszában hangsúlyozta, hogy a nagyváradi városi ügyészi hivatal a múltban igen pontatlanul és felületesen végezte dolgát. Még 1910-ben történt, hogy a Rimanóczy-családnak egy óriási telekkomplexumát mintegy 64 ezer négyzetméter területen parcellázták. A városnak ez a része a Kertváros, amely különösen alkalmas sétahelyek létesítésére. A Rimanóczy-család a terület kárpótlására alkalmával erre a célra 15 ezer m²-nyi területet bocsájtott a város rendelkezésére. Az azóta eltelt 18 év alatt a Kertváros több tulajdonos között oszlott fel és a régi területnek ma már sokkal jelentékenyebb része van a Rimanóczy-család kezén.

A legutóbbi adókévetések alkalmával a Rimanóczy-család ügyvédje figyelmes lett arra, hogy a Kertvárosban levő még be nem épített telkek adóját rendkívül magas összegben állapította meg az adókévető bizottság. Az ügyvéd vizsgálatot indított és arra az érdekes megállapításra jutott, hogy a Rimanóczy-család még ma is fizeti az adót a 14 ezer négyzetméter terület után, amelyet 1910-ben a városnak adományozott. A városi ügyészi hivatal ugyanis 1910 óta elfelejtette a város javára telekkönyvelni a területet és annak ellenére, hogy a város már régen beépítette és évek óta használja a neki adományozott területeket a Rimanóczy-család fizeti a területek adóját.

Érdekes, hogy a tévedést a Rimanóczy-család sem vette észre 18 éven keresztül. Ennek az oka az, hogy a telkekre kivetett adó a legutóbbi adótörvény életbelépéséig rendkívül csekély volt, aminek kifutása semmiféle megterhelést nem jelentett a Rimanóczy-család számára. A telekkönyvben pedig a területek még mindig mint beépítetlen telkek szerepeltek s így az adókévető bizottság, amikor a telekkönyv alapján állapította meg az adót, az akkori tulajdonjogi helyzet alapján állott.

Az ezidei magas adókévetések azonban erősen megnövelték a telkekre kivetett adó összegét úgy, hogy a Rimanóczy-

család ügyvédjének ezuttal feltűnt az adó tulságosan magas volta. A mai törvényszéki tárgyaláson az ügyvéd arra kérte a törvényszéket semmisítse meg az adókévető bizottság döntését és a Rimanóczy-család adójából vonják le a városi telkekre kivetett összeget.

A törvényszék hosszas tárgyalás után

Letartóztatása pillanatában szíven lötte magát egy fiatal szilágymegyei szolgabíró

Nem halt meg az öngyilkos, de állapota súlyos

(Cluj-Kolozsvár, október 18. Az Uj Kelet tudósítójától.) Megrázó öngyilkosság történt tegnap este Kolozsváron, amelynek áldozata rendkívül súlyos sérülésekkel fekszik a kolozsvári klinika sebészeti osztályán. Az öngyilkos 27 éves fiatal ember, letartóztatásának pillanatában követte el tettét anélkül, hogy igazságszolgáltatás elől akart menekülni. Az öngyilkos egyike volt a szilágymegyei közelet ismert embereinek. Dr. Pop Jenő Alsószokol szilágymegyei járás szolgabírója volt, akit elszámolási zavarai arra kényszerítettek, hogy hivatalát titokban elhagyja és hónapokot keresztül bujkáljon az ország különböző részein.

Az általa kezelt pénztárból 80 ezer lej hiányzott és a fiatal ember nem mert a hiánnyal fölöttesei elé állni.

A zilahi rendőrség annak idején körözö-levelet adott ki Pop Jenő ellen, akit azóta az ország összes rendőrsége keresnek. Az alsószokolai csendőrökönként a napokban tudomására jutott hogy Pop Jenő dr. pár napja Kolozsváron tartózkodik és egy csendőrőrmestert küldött Kolozsvárra, hogy a szolgabíró hollétét felkutassa és a letartóztatást foganatosítsa. A csendőrőrmester jelentkezett a kolozsvári rendőrségnek, ahol Roman detektívot osztották ki mellé. Egy napi nyomozás után sikerült kinyomozni, hogy dr. Pop Jenő a nap jórészt a Kerekes-féle vendéglőben tölti. Tegnap este 10 órakor a csendőrőrmester és Roman detektív meg is jelentek a Kerekes vendéglőben, ahol borozás közben lepték meg dr. Pop Jenőt.

Amikor Roman felmutatta a letartóztatási végzést, dr. Pop Jenő szó nélkül felugrott székrétől, egy lépést tett hátrafelé és még mielőtt megakadályozhatták volna, kétszer egymásután mellebe lött.

Az öngyilkos fiatal ember azonnal eszméletlenül esett össze. A lövés zájára a következő percben hatalmas tömeg gyűlt egybe a vendéglőben és hamarosan a mentők is megérkeztek, hogy az eszméletlen embert a klinikára szállítsák. Dr. Pop Jenőt azonnal megvizsgálták és megállapították, hogy az egyik golyó a bal tüdőt surolva járta át mellét és a hátgerinc mellett jött ki az öngyilkos szolgabíró testéből. A másik lövés, mely sokkal veszélytelenebb, nem érte a tüdőt és a bal lapockacsontnál állott meg. Azonnal operációnak vetették alá az öngyilkost, mely sikerrel járt, úgy hogy az éjszakát nyugodtan töltötte el.

Ma reggel Draghiciu rendőrigazgató megkísérelte az öngyilkos kihallgatását.

— Nem akarok többet élni ezen a világon — mondta alig hallhatóan Pop Jenő mikor öngyilkossága okáról kérdezték. A rendőrtisztviselő második kérdésére még annyit mondott,

hogy az öngyilkosságot kényszerítő körülmények hatására követte el, azonban nincs összefüggésben a 80

MAGYAR SZÍNHÁZ

Szombaton este fél 9-kor

ÁBRIS RÓZSÁJA

A világ legnépszerűbb adottsága! Newyorkban 5000-szer adták! Amerika legnagyobb színházi szenzációja. Írta: Annie Nichols. Fordította: Heltai Jenő.

ugy döntött, hogy ebben az évben még változatlanul meghagyja a Rimanóczy-családra kivetett adóösszeget. A törvényszék azzal indokolta döntését, hogy mindaddig míg telekkönyvileg nincs bebizonyítva, hogy a 14 ezer négyzetméternyi terület nem a Rimanóczy-családé,

hanem a városé, a törvényszék nem semmisítheti meg az adókévető bizottság döntését. Az adóhivatal ép úgy mint a törvényszék a telekkönyvi helyzet alapján hozza meg döntését s így előbb a telekkönyvi helyzetet kell a Rimanóczy-családnak tisztáznia.

ezet lejes hiánnyal, amely miatt állásából távoznia kellett.

Az egyik kolozsvári déli lap azt a téves híradást közölte, hogy Pop Jenő dr. a déliótt folyamán meghalt. Munkatársunk a délután folyamán a klinikán

meglátogatta a súlyos sebével fekvő beteg, akinek állapota változatlanul súlyos ugyan, de életbenmaradásához még van remény. Dr. Pop Jenőt a kolozsvári rendőrség a kórházi ágyon letartóztatta, hogy felépülése esetén a zilahi hatóságoknak adják át.

Az új magyar házszabályrevízió vétőjogot biztosít az elnöknek

Ma az elnöknek nem tetszik valamelyik szónok beszéde, vétőt mondhat s a beszéd kitételei nem kerülnek be a naplóba és sajtóba. A képviselőház mai ülése

Budapest, október 18. A képviselőház mai ülését fél tizenegy órakor nyitotta meg Zsitvay Tibor házelnök. Örfly Imre megindokolta a házszabályok revíziójára vonatkozó indítványát. Ezután Krüger Aladár előadói jelentése alapján a hatásköri bíróság hatáskörének kiterjesztésére vonatkozó tervezetet tárgyalta. Nagy Emil felszólalása után Pesthy Pál igazságügyminiszter replikázott. A képviselőház elfogadta a javaslatot. A legközelebbi ülés holnap lesz.

A képviselőház folyosóin ma a házszabályrevízió ügye volt beszéd tárgya.

Hír szerint a revízió három pontban csúszosodik ki. A javaslatok vitájának szülypontja átkerül a plénum elől a bizottságok elé, azután korlátozni fogják az egyes felszólalók beszédeit a plénum előtt és az appropriáció vitáját legfeljebb négy napban jelölik meg. Érdekes újítás lesz az új házszabályoknak az elnök vétőjoga. Amennyiben az ülést vezető elnök valamelyik szónok beszédének egyes részeit a nemzet érdekében ellentétesnek találja, vétóval él és akkor a kitétel nem kerülhet be a ház naplójába és a sajtóba sem.

Letartóztatták a legnagyobb német vegyészeti gyár vezérigazgatóját

Berlin október 18. A német birodalom egyik legnagyobb vegyészeti gyára a Chemische Werke, Johannisthal. Ez a gyár az elmúlt hetekben fizetési zavarokkal küzdött és végül esődtől kért maga ellen. A gyár vágyoni öszeomlásával kapcsolatosan bünygyi eljárást indítottak a gyár vezérigazgatója dr. Greiff ellen is, akit kedden délután a berlini rendőrség letartóztattott. Dr. Greiffnél letartóztatása alkalmával egy nemrég kiállított utlevelét találtak portugál vízummal, amiből arra következtettek, hogy Greiff ide akart megszökni. A vádat csalás, okirathamítás és sikkasztás miatt emelték.

A johannisthali kémiai művek szoros üzleti összeköttetésben állott egy mannsfeldi fémpári vállalattal. Dr. Greiff megszerezte ennek a vállalatnak levélpapírosait és ezen a révén millió kiutalásokat eszközölt külföldi bankoknál. A kiutalások alá odahamisította a fémpári

vállalat igazgatóinak nevét és ilyen módon sok milliót tudott megszerezni elsősorban a Gildemeister et Comp. londoni bankcégétől. A csaló vezérigazgató a kiutalt pénzt részben arra használta, hogy vegyészeti gyárának zilált ügyeit rendezze. Amikor elérkezett a lejárat napja, újabb utalványokat állított ki nagyobb összegekre, aminek révén közel egy esztendeig teljesíteni tudta kötelezettségeit.

A gyár összeomlása után megindított vizsgálat megállapította, hogy dr. Greiff hatvan ilyen módon kiállított utalványt hamisított és hozott forgalomba. Ezenkívül nagy összegeket vett fel más cégeknél is azzal, hogy nagy bevásárlásokat fog eszközölni. A pénzt azonban minden esetben saját céljaira használta. Megállapították továbbá azt is, hogy a vezérigazgató kétezer márkát havi fizetést vett fel, de ölször annyit költött.

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelb. Rt.

CLUJ, PIATA UNIRII 7. szám

Fiókjai: Dés, Dicsőszentmáton, Gyulafehérvár, Marosvásárhely és Nagyváradon.

Saját tőkés 85 millió lej.

Affiliált intézetei: Tordaaranyos Vármegyei Takarékpénztár r.-t. Tordán, Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár r.-t. Nagyenyed, Udvarhelymegyei Takarékpénztár r.-t. Székelyudvarhelyen és Sz.-Keresztúron, Szászrégenvidéki Takaré- és Hitel r.-t. Szászrégenben és népbank r.-t. B.-hunyadon. — Mindenbankügyletet legelőnyösebben végez. — Engedélyezett devizahely. Arurak árai a vasut mellett. Betéteket elfogad.

Mantel & Weissmann

BUCAREST

Str. Sft. Vineri No 4.

Kötőgépek
Gyapjufonál
Pamutfonál
Selyem és műselyem
Textilgépek
Teljes és komplett
Gyáberendezések

Kérjen árajánlatot!

(Bucuresti) Uj Kelet jén jelen vezérigaztározt. zótti vill. hosszabb express" nappal m. avatása. el Bukare lekedő vi

Meg

Bucuresti Uj Kelet nácson E ismertette szőlőit. el sürgős nisztertan vita sorre program zás alá k utórvény közleked

Ház

(Bucuresti) Uj Kelet még, hogy kolozsvári resti egy re a katon országos A diákok felosztás vábba is vékenység a lapok u a szervez a érkezé közzé. A

Eiő a ko A mo

(Cluj-Ko Kelet tudó válható sz az Uráni című kuty hatalmas mozgósizn vetkező pi tak ki a k házból két jajveszékel A mozik pák. Hatal lyok, jajve A helyükre tódultak a szerencsére nyiltak. A keken here

Ma avatják fel a Bukarest-nagyvárad villámvasutat

Az új vonatot hétfőn átadják a közforgalomnak

(Bucuresti-Bukarest, október 18. Az Uj Kelet tudósítójától.) Mint annak idején jelentettük volt, az államvasutak vezérigazgatósága röviddel ezelőtt elhatározta, hogy a Bukarest és Brassó közötti villámvasutat Nagyváradig meghosszabbítja. Az új villámvasutat „Erdély-express” néven fog közlekedni és a mai nappal már meg is történik a vonat felavatása. Ma reggel hét órakor indítják el Bukarestből az első Nagyváradig közlekedő villámvasutat, amelyen a CFR

vezérigazgatóságának tagjai, a sajtó képviselői és a meghívottak vesznek részt. A vonat Chitila, Sinaja, Predeal, Brassó, Apáca, Rupea, Archita, Segesvár, Kiskapus, Tövis, Székelykocsárd, Aranyosgyéres, Kolozsvár, Bánffyújnyád, Csucsá állomásokon keresztül este 7.20 perckor érkezik be Nagyváradra. Visszamenet vasárnap délelőtt 11 óra 55 perckor indul a villámvasút és éjjel 12 óra után 10 perccel érkezik a fővárosba.

Az Erdély-express felavatása — mely kétségkívül jelentékeny javulást jelent közlekedési viszonyainkban! — ünnepélyes keretek között fog lefolyni. A közbeeső állomásokon mindenütt a hatóságok képviselői fogják üdvözölni a vonatot személyesen vezető Teodorescu mérnök vezérigazgatót. Hétfőn reggel az Erdély-express átadják a forgalomnak. A vonat menetdíja alig valamivel drágább a most törvénybe lépő gyorsvasúti árnál.

Dr. Lupu munkaügyi miniszter kijelenti, hogy nincs szó a külföldi munkások kiutasításáról, csak revíziójáról

Megállapították a felirati vita programját a mai minisztertanácson

Bucuresti Bukarest, okt. 18. Az Uj Kelet tudósítójától. A minisztertanácson Bratianu Vintila elnöklettel, aki ismertette a pénzügyi helyzetet és felszólította a minisztereket, készítsék el sürgősen költségvetéseiket. A minisztertanács megállapította a felirati vita sorrendjét és a parlamenti munka programját. Rövidesen megszavazás alá kerül az új rádiótörvény, az utótörvény, amelynek függeléke az új közlekedési kódex lesz!

Nistor az utótörvény ismertetése, majd dr. Lupu munkaügyi miniszter bejelentése, hogy érdekelt külföldi körök kampányt indítottak Románia ellen a külföldi munkások kiutasítására. Lupu dr. kijelentette, hogy mincsem szó kiutasításról, csak revízióról.

Lapedatu kultuszminiszter a constantai ünnepségek felkészülteiről számolt be. Az ünnepségek alkalmával Dobrugea történelmét kiadják és különböző ünnepségeket rendeznek, melyek kapcsán etnografiai felvonulások lesznek. Duca belügyminiszter a prahovamegyei választásokról számolt be, bejelentette, hogy a választás a legnagyobb rendben zajlott le. Stelian Popescu bejelentette, hogy november 4-én fogják felavatni az Istrate szobrót. A minisztertanács a kormány képviselőiben Anghelescu közoktatásiügyi minisztert küldte ki a szoboravatásra.

lombözü ünnepségeket rendeznek, melyek kapcsán etnografiai felvonulások lesznek. Duca belügyminiszter a prahovamegyei választásokról számolt be, bejelentette, hogy a választás a legnagyobb rendben zajlott le. Stelian Popescu bejelentette, hogy november 4-én fogják felavatni az Istrate szobrót. A minisztertanács a kormány képviselőiben Anghelescu közoktatásiügyi minisztert küldte ki a szoboravatásra.

Házkutatást tartottak a keresztény diákegyesület bukaresti helyiségében

A katonai főügyész feloszlatta a diákvezérek értekezletét

(Bucuresti-Bukarest, okt. 18. Az Uj Kelet tudósítójától.) Emlékeztetes még, hogy röviddel a nagyváradai és kolozsvári rombolások után a bukaresti egyetem rektorátusának kérésére a katonai főügyészség feloszlatta az országos antiszemita diákszervezetet. A diákok nem fogták fel tragikusan a feloszlátásról szóló végzést, mert továbbra is zavartalanul folytatták tevékenységüket. Néhány héttel ezelőtt a lapok útján értekezletre hívták össze a szervezet vidéki vezetőit és erről az értekezletről kommunikét is tettek közzé. A kommunikében az antisze-

mita diákok többek között tiltakozásukat, fejezték ki feloszlátásuk ellen és az iskolaév megkezdésére zavargásokat helyeztek kilátásba a kormányhoz, ha a feloszlátást vissza nem vonják. Ezt a kommunikét rövidesen egy újabb követte, amelyben a diákok tiltakoznak a jugoszlávai román kisebbség elnyomása ellen és hivatkoznak a kisebbségnek a békeszerződésekben biztosított egyenjogúságára. A diákszervezet általában azt volt, hogy minél aktívabb tevékenységgel tüntessen feloszlátása ellen. Ma délelőttre Lorin Popescu a szer-

vezet vezetője, újabb vezetőségi ülést hívott egybe. Erről az ülésről tudomást szereztek végül a hatóságok is és a délelőtti folyamán Carancea alezredes, katonai főügyész megjelent a bukaresti Centrul Studentesc helyiségében, ahol a diákvezérek éppen ülést tartottak. A királyi biztos feloszlatta az ülést és azonnal házkutatást tartott a helyiségben. A katonai ügyészség titkos összejövetelek, tehát törvénybe ütköző cselekedetnek tekinti a diákvezérek tanácskozásait, melynek résztvevőit elleni bevezették a vizsgálatot.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánáti zsidóság napilapja.

Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő.

Felelős szerkesztő: Jámber Ferenc. Az Uj Kelet cikkeinek utánnomását csak forrás megjelölésével engedjük meg.

— **Painleve Bécsbe utazott.** Párisból jelentik: Painleve francia hadügyminiszter ma Bécsbe utazott, ahol mint a szellemi együttműködési nemzetközi hivatal egyik vezetője előadást tart. A francia hadügyminiszter biztosa Seipel kancellár és Seitz, Bécs polgármestere fogadóestélyt rendez.

— **Hühnefeld pilóta Sanghajból Tokióba startolt.** Berlinből jelentik: A Wolff távirati iroda sanghaji jelentése szerint br. Hühnefeld német pilóta Sanghajból tegnap startolt Tokió felé. A szűkszavú távirati jelentés nem közli, hogy mi volt az oka Hühnefeld több mint kétheti késlekedésének.

— **Amundsens nemzeti hőssé avatták Norvégiában.** Oslóból jelentik: Az államtanács elhatározta, hogy Amundsens nemzeti hőssé avatja. Az erre vonatkozó törvényjavaslatot közelebből heterjesztik. Az Amundsens emlékeztetőre szentelt ünnepnap szeptember 14-én lesz, azon napnak mindenkor évfordulóján, amikor a nagy tudós kutató elérte a déli sarkot.

— **Felrobbant Párisban a Szajna egyik hidja.** Párisból jelentik: A Szajna egyik hidjának első íve tegnap leszakadt. A baleset robbanás következtében állott be. Szerencsére az éjszakai órákban csekély volt a forgalom s így a robbanásnak s a hid leszakadásának áldozata nincsen.

— **Jugoszlávia kereskedelmi szerződést kötött Albániával és Lettországgal.** Belgrádból jelentik: Sumenkovic és Stavro miniszterek tegnap a szkupstina külügyi bizottságában elefereálták az Albániával és Lettországgal kötött kereskedelmi és hajózási szerződéseket.

— **Santung kínai tartományban kiújult a polgárháború.** Párisból jelentik: A „Paris Midi” közlése szerint most újabban Santung tartományban újult ki a polgárháború. A lakosság Feng tábornagy tisztviselőinek nagy részét elkergette s a többieket lemészárolta.

— **Borzalmas hajókatasztrófa a Sárga-tengeren.** Párisból jelentik: A Havas távirati iroda sanghaji jelentése szerint a Sárga-tengeren két kínai gőzös összeütközött. Az egyik gőzös elsüllyedt. A legénységnek 10 tagját és 60 utast nem sikerült kimenteni a hullámok közül.

— **Véres holttestet találtak a kiskapusi halásban.** Rejtélyes hátterű bűntény színhelye volt tegnap a Kiskapus melletti baltestii erdő. Eddig még kiderítetlen körülmények között meggyilkolták Negrea Juon baltestii erdőkerülőt, aki huszonnégy óra óta eltűnt és hiába kereste családja. Tegnap délután az alkonyati órákban több vásáros falusi ember a marisak-baltestii erdőben borzalmas leletre bukkantak. Vértől borított holttest feküdt hanyattfekvő helyzetben, erdő tisztás mohos pázsitján. A Baltestibe igyekező falusiak a holttestben azonnal ráismertek Negrea Janos falubeli erdőkerülőre. Jelentést tettek a csendőrségen, amely azonnal intézkedett, hogy a hullát eredeti helyzetéből ne mozdítsák ki, a kolozsvári ügyészség által a mai nap folyamán már elrendelt helyszíni vizsgálat lefolytatásáig, hogy a gyilkosság elkövetésére esetleg világot derítő nyomot el ne töröljék. Valószínűnek látszik, hogy a gyilkosságot valamelyik tettenért vadászó vagy fatolvaj követte el, de nincsen kizárva az sem, hogy a gyilkosság bosszu műve, amelyet az erdőkerülő feljelentései folytán a vádlottak padjára került ellenségei követtek el. A kolozsvári ügyészség a mai nap folyamán kiszáll a helyszíni vizsgálat megejtésére.

Előadás közben tűz ütött ki a kolozsvári Uránia mozgóban

A mozgóépész súlyos égési sebeket szenvedett

(Cluj-Kolozsvár, október 18. Az Uj Kelet tudósítójától.) Könnyen vézelessé válható szerencsétlenség történt ma este az Uránia mozgóban. A Rin-Tin-Tin című kutyafilm negatív felvonása alatt hatalmas robbanás zajra hallatszott ki a mozgószínház vetítőkamrájából; a következő pillanatban pedig lángok csaptak ki a kamara nyílásain. Az égő gépházból kétségbeesett segélykiáltások és jajveszkelések hallatszottak. A moziban hirtelen kialudtak a lámpák. Hatalmas pánik tört ki. Női sikolyok, jajveszkelések vegyültek egybe. A helyükről felugró emberek fejvesztve tödültek a vészkiáltások felé, amelyek szerencsére egy szempillantás alatt kinyitáltak. A hihetetlen zűrzavarban a székekén keresztül bukdácsolva egymás

hegyn-hátán tódultak kifelé az emberek mialatt a gépházból kitörő lángnyelvek kísérteties fénybe borították a lassanként ürülő termet. Valaki betörte a tűzcsap üvegszekrényt és üzembe helyezte a vízfecskenőt. Egy bátor zsidó fiatalember létrára szökött és onnan irányította a lángoló gépkamra felé a vízfecskenőt. Azonnal telefonon értesítették a tűzoltóságot, a rendőrséget és a mentőket. Néhány peromulva már felhangzott a tűzoltók autószirénuja. A tűzoltók azonnal hozzáfogtak munkájukhoz. A gépkamra, amelyben a Rin-Tin-Tin film két karikája elégett, még mindig lángokban állott. A mozgóépész, Kubinyi Sándor, eszméletlenül feküdt a gépkamra lépcsőjén. Egész arcát borzalmas égési sebek bo-

ritották és két kezén a hu szinte cefatokban lógott az égési sebek következtében. A megjelent mentők elszállították. Mialatt az oltási munkálatok folytak a helyszínen megjelent rendőrszakasz, Dreghiciu igazgató vezetésével csak nehezen tudta fenntartani a rendet. Egy asszony elájult, egy másik gyermeke után sikoltozott s közben a kitűnően működő üzőltök teljesen eloltották a tüzet. Pár perc múlva a tömeg is eloszlott.

Arverési hirdetés.

«Arta» régiségkereskedés, a kereskedelmi Inspectoratus 1134-1928 sz. engedélye alapján, folyó hó 20-án d. u. 3 órai kezdettel, szőnyegeket, vitrin-tárgyakat és kiváló helyföldi, valamint külföldi mesterek festményeit tartalmazó képtárgygyűjteményt fog közbefelvételemmel nyilvános árverésen, becsértéken alul is eladni. Cluj, Strada Avram Iancu 3 szám alatti helyiségében.

Dr. Alexandru Pop m. p. notar public.

9-kor
A
agát
jogot
széde,
nek be
lése
észetit
Rt.
ám

— **ERDELYI FUTAR.** Szögyéni Kiss Endre lapa az Erdélyi Futár változatos tartalommal jelent meg. Főbb szenzációt a színházi életből. Kapható minden dohányszőnyegben és újságkioszkokban.

— **Távolsági rekordot állított fel egy svájci repülőkapitány.** Varsóból jelentik: Wirthi jelentés szerint Wirth svájci kapitány egy utassal a könnyű repülőgépek kategóriájában tegnap távolsági világrekordot állított fel. Wirth Stuttgartból startolt reggel 6 órakor és leszállás nélkül repült Vilnáiig. Az 1400 km-es új rekord 200 km-rel meghaladja a kategóriájában eddig felállított régi világrekordot.

A Román Opera táncművészei az Ujságírók'ban. Szombaton este fél 10 órakor a Román Opera két kiváló táncművésznője, Gedeleon Ilonka és Horváth Elza táncművésznő fognak érdekes műsorral szerepelni az Ujságíróklubban. Műsorukon Grieg, Brahms stb. kompozícióiból szóló és párestánok bemutatásából áll. Rajtuk kívül a programot Horváth Adriennek, a Bécsben tanult kiváló operaénekesnő áriái és műdalai egészítik ki. A zongorakíséretet mindenik számmal Gajzágó Nusi zongoraművész fogja ellátni. A nagyszerű műsorra ezúton felhívja a klub az érdekeltek figyelmét. Belépő díj nincs.

Az «Arta» régiségkereskedés a szepienkerben lefolyt sikeres aukción felbuzdulva e hó 20-án d. u. 3 órai kezdettel újabb aukciót tart, oly anyagokkal, melyek bármely külföldi aukciótársaság is dicsőre válna. Az aukción szereplő számos perzsaszőnyeg és vitrintárgyon kívül feltűnik a gyönyörű képanyag, mely magába foglalja a legjobbakat festőknek és számos kiváló külföldi mesterek munkáit.

— **Egy pikkoló gyilkosságot kísérelt meg a főpincér ellen, mert nem hagyta aludni.** Bécsi jelentés szerint Mürzschlagban nagy feltűnést keltett az ottani pályaudvaron egy tizenöt éves pikkolónak a főpincér ellen elkövetett merénylete. A tizenöt éves pikkoló tavasszal lépett szolgálatba és csak egy szenevdelve volt, szeretett sokáig aludni. Emiatt a pályaudvar vendéglőjének főpincére sokszor szemrehányást tett neki. Csütörtökön reggel fél hat órakor a főpincér megint megjelent a pikkoló hálószobájában és megparancsolta neki, hogy azonnal keljen fel. Szóváltásra került a sor és a pikkoló azzal fenyegette meg a főpincért, hogy elbocsátja a szolgálatból. Amikor nem sokkal később erre a főpincér belépett a konyhába, a pikkoló előugrott az ajtó mögül és egy széles konyhakést döfött a főpincér mellébe. A főpincér azonnal összeesett, a pikkoló pedig önként jelentkezett a csendőrségnek, ahol kijelentette, hogy bosszút akart állni a főpincéren.

— **Meggyilkolta leányát és feleségét.** Berlinből jelentik: Karl Kurasch, negyvenkétéves szijgyártó kedden éjjel egy feleségével meggyilkolta harmásfél éves leányát. A rabiatús ember ez év januárjában feleségével agyonütötte tizenöt éves Erika nevű mostahalányát. A rendőrség akkor letartóztatta Kurascht, akit azonban nemsokára szabadlábra helyeztek, minthogy felesége a gyermek anyja, úgy vallott, hogy Kurasch önvédelemből emelt fejszét a leány ellen, aki meg akarta mostohaapját ölni. Az aszszony meggyilkoltatását Kurasch fivére vette észre, aki feljelentést tett bátyja ellen. Mialatt a rendőrség emberei házkutatást tartottak, Kurasch önként jelentkezett a kerületi rendőrbiztonságnál és arra kérte, hogy tartóztassák le. Elmondotta, hogy megölte feleségét, akivel együtt akart meghalni, de már nem volt annyi lelkierője, hogy önmagával végezzen. A rendőrség nem adott hitelt a gyilkos állításának, annál kevésbé, minthogy közben kitudódott, hogy Kurasch néhány hónappal azelőtt fivérének felesége ellen is gyilkosságot akart elkövetni.

A jövő évi francia költségvetésben egymilliárddal lesz nagyobb a hadügyi előirányzat az ideinél

London, október 18. A Daily Express párizsi tudósítójának közlése szerint a francia hadügyi költségvetés a jövő évben egymilliárddal haladja felül az idei hadügyi költségvetésszel. Jellemző ez éppen napjainkban, amikor a hivatalos francia politika exponensei Kelog-paktumot írnak alá s Briand mindent a leszerelés és kiengesztelődés szükségességét hirdeti.

A novemberben megnyíló német birodalmi gyűlés a kommunisták páncél-cirkáló javaslatát fogja először tárgyalni

Berlin, október 18. A birodalmi gyűlés összehívásának napját még nem precízították. Valószínűnek tartják, hogy az új ülésnek megnyitása november első napjaiban lesz. A német népszövetségi delegáció be fog számolni a birodalmi gyűlés előtt a genfi eseményekről. Ezután napirendre tűzik a kommunista javaslatot, amelyben népszavazás elrendelését kérik a páncél-cirkáló építése ügyében. Ugyanekkor az ügyben a szociáldemokraták is van egy javaslat, amely szintén tárgyalásra fog kerülni. A jövő évi költségvetést a birodalmi gyűlés minden valószínűség szerint november végén kezdi tárgyalni.

Az erdélyi és bánáti kereskedők egységes programmal mennek a bukaresti kereskedőkongresszusra

(Cluj-Kolozsvár, október 18. Az Uj Kelet tud.) A kolozsvári kereskedők tanácsa ma este választmányi ülést tartott, amelyen szeptember 11. és 12-én Bukarestenben megtartandó országos kereskedőkongresszusra való előkészületek ügyében hoztak határozatokat.

A bukaresti kongresszus tárgysorozatának legfontosabb problémáit, a spekulatív törvény, az adókérdések és a vámtarifa képezik. Ezenkívül tárgyalásra kerülnek a szállítási ügyek, a kereskedelmi hitel kérdése, a bankkamat, a záróra és a hálókereskedelem, amelynek megrend-

szabályozását kívánják.

A kolozsvári kereskedők október 28-án vagy november 4-én fogják megtartani a nagy választmányi ülésüket, amelyen a kongresszusra kiküldendő delegáció névsorát fogják megállapítani.

A kolozsvári kereskedelmi tanács összehívására lép a többi erdélyi kereskedelmi tanácsokkal a kongresszuson való egységes akció érdekében.

Itt említjük meg, hogy a kongresszusra utazó kereskedőknek a kereskedelmi miniszter 50 százalékos vasúti kedvezményt nyújt.

— **Megoldódott a fogyás problémája — egysvéd tudós találmánya!** A „Svenska Dacladet” írja: A legutóbbi stockholmi orvoskongresszuson Dr. Tillgren állami Mária-klinikai főorvos rendkívül érdekes előadást tartott egy új találmányról, valamint megfigyeléseiről, melyeket a Peng svéd Osmos-habfürdővel végzett. Nőkön, férfiakon végzett számtalan kísérletei során arra a meglepő eredményre jutott, hogy már egy fürdő használata után 400—1200 gr. súlyvesztés mutatkozott. A kongresszus élénk tetszéssel fogadta kísérleteiről tartott előadást. Dr. Tillgren szerint a Peng egyszerű habfürdő, melyet fogyás céljából még szívabajok, idegesek is használhatnak, mert nem okoz szédülést, a vérnyomást nem emeli, — ellenben a meg-ejtett kísérletek igazolják, hogy a Peng a vérkeringést emeli, a vese működését elősegíti és az anyagcsere határolásán fokozza. Soványító hatása abban rejlik, hogy a fürdőben keletkező millió és millió apró szén- és légbuborék a bőr felületén szétpattan, behatol a bőr porusába miáltal a zsírszöveteken biológiai masszage végző. E masszage a fontosabb szerveket intenzívebb működésre serkenti és ezáltal a felesleges zsírmennyiség önmagától kiválik. Dr. Tillgren előadásához hozzászólt még Dr. Weicker orvos (Drezda), Dr. Lindberg (Stockholm), Dr. James Moran (New-York), kik szintén a Penggel eszközölt kedvező kísérleteiről számoltak be.

— **Két villamoskocsi összeütközött Belgrádban.** Belgrádból jelentik: Súlyos kimenetelű villamoszerencsétlenség történt tegnap délutáni órákban Belgrádban. A Száva kikötő közelében két zsúfolt villamoskocsi összeütközött. A katasztrófának három életveszélyesen és tizenkét könnyebben sebesült

áldozata van. Vasárnap délután két órakor egy zsúfolt villamoskocsi teljes sebességgel haladt a Száva kikötő közelében levő kiterővágány felé. A villamoskocsi vezetője a párával befutott kímleblakon át nem látta egész tisztán a pályát. A kocsi az automatikus váltószervezethez a kiterővágányra kellett volna áttérnie, de az automatikus váltó nem működött és a villamoskocsi ugyanazon a vágányon futott tovább. Vele szemben ugyancsak teljes sebességgel közeledett az ellenkocsi. A két kocsi vezetője csak az utolsó pillanatban vette észre a veszélyt, mindkettő fékeztek, de már késő volt. A sikos vágányokon nem sikerült ideikoron megállítani az egymás felé rohánó kocsikat és a két villamos összeütközött. A kocsi belsejéből a sebesültek segélykiáltásai hallatszottak ki és a betört ablakok cserepei óriás csörmpöléssel zuhantak az uttestre. A szerencsétlenség színhelyére nyomban kivonultak a mentők, akik három utast haldokolva szállítottak a kórházba, míg a könnyebben sebesülteket részben a helyszínen kötözték be, részben pedig laakásaikra szállították. A helyszíne kiszállott rendőri bizottság megindította a vizsgálatot annak kiderítésére, hogy a szerencsétlenségért kit terhel a felelősség. Mindkét villamoskocsi vezetője sértetlen maradt és kihallgatásuk alkalmával egybehangozón azt vallották, hogy a katasztrófát az elromlott váltószervezet idézte elő.

— **Eljegyzés.** Stern Sárika és Goldstein Manó, Oradea jegyesek.

— **Az ortodox zsidó hitközség Erec Jisraelért.** A kolozsvári zsidó hitközség elöljárósága szerdán este ülést tartott, amelyen a költségvetést tárgyalták. A tárgyalás során javaslat hangzott el az errec jiszraeli munka támogatására, amelynek értelmében elhatározták, hogy Kfar Gideon, az erdélyi falu javára 50.000 lejt állítanak be a hitközség költségvetési tételébe. Itt említjük meg, hogy a nagyváradi ortodox hitközség palesztinai célokra 10.000 lejt állított be a költségvetésbe.

— **A manullah önmagát nevezte ki miniszterelnökké.** Londonból jelentik: Kabulból, Afghanistan fővárosából érkezett távirati jelentés szerint Amanullah király, miután a kabinet megalakításával megbízott miniszter nem talált megfelelő kormányelnököt, önmaga vette át a miniszterelnöki részt. A törvényhozás háza előtt tartott beszédében Amanullah kijelentette, hogy a kabinet legközelebbi munkatervé: megszüntetni a vidéki közigazgatás eddigi érvényes törvényeit és rendelkezéseit, megreformálni a bíróságot, nyilvános kölcsönkönyvtárakat felállítani, gyárakat alapítani és illevezetmi az általános tankötelezettségeit. Az új rendszabályok közé tartozik az európai ruházatkódás bevezetése. Ez a forradalmi intézkedés azonban egyelőre csak Kabulra, a fővárosra bír érvénnyel.

— **A tenger lenézi Liverpool város gyűrűjét.** A régi Velencében szertartás kezerében a doge minden évben kihajózott a tengerre, amellyel ugye gyvezte el magát, hogy egy drága gyűrűt dobott a tenger habjaiba. Hasonló szokás van még ma is Angliában, mégpedig Liverpool városában. Liverpool polgármestere ugyancsak ünnepélyes szertartások között minden évben a tengerbe dob egy gyűrűt, hogy ezzel a tenger jóakarátát megnyerje a várossal szemben. Így történt ez évben az évben is, azzal a különbséggel, hogy ez évben a gyűrűt nem a polgármester, hanem a hajózármester, Miss Margarethe Beavan dobta a tengerbe. Úgy látszik, hogy a tengernek ez nem tetszett, avagy akár hogyan volt is, a tenger hamarosan partra dobta a gyűrűt, amelyet halászok találtak meg a tengerparton. A halász becsületes ember volt és a gyűrűt, amelyet állsított, azonnal beszolgáltatotta a városi tanácsnak. A városi tanács még nem döntött az irányban, hogy a gyűrűt a városi múzeumban helyezik-e el, avagy megismétkik az ünnepélyes szertartást és a polgármesternek újabb kísérletet tesz a gyűrűvel.

— **Munkanélküliek száma a különböző államokban.** Egy legutóbbi statisztikai kimutatás szerint ez év június végén a különböző európai államokban a munkanélküliek száma hozzávetőlegesen a következő: Ausztria: 187000, Belgium: 4148 teljes és 23.136 részleges. Dánia: 35833. Németország: 567.000. Franciaország: 8009. Finnország: 822. Anglia: 1.324.700, ebből 325.000 bányász. Hollandia: 19.000. Olaszország: 274.021 teljes és 30.296 részleges. Írország: 26.563. Japán: 300.000. Kanada: 49.000. Lettország: 928. Norvégia: 15.817. Újzéländ: 6400. Ausztria: 113.844. Lengyelország: 100.487. Oroszország: 1.598.000. Svájc 5525. Svédország: 21.257. Csehszlovákia: 32.701. Magyarország: 12.860. Egyesült Államok: 464.000. Mivel ezek az adatok részint a szakszervezetek részint a munkügyi hivatalok megállapításából valók, a tényleges munkanélküliek száma sokkal nagyobb.

HIRDESSZEN AZ UJ KELET-ben

Péntek,
Buk
am
(Cluj-Ko
Kelet tud.)
indultak a
csőgyárak
lítása erdei
haladtak e
között jele
melyek mi
akadályoztá
karilibe t
Hosszas
napokban
menyiben
csőgyárain
ni a kartell
ben résztve
bulu: S. A.
Comp. a F
a Krebs és
vard Pache
A. és L. Ba
zós eladási
a kartellbe
megállapod
la szerint
rendeleske
Ismét
vámmentes
lentik: Ism
gyárak inte
niszterium
helyezte a
vényben bi
üzemekhez
lesen hozha
ipari érdek
ebbe a szá
nyokkal jár
malomszöve
ményképet
jött létre a
gépgyárak
és exportra
mok tovább
táhatják a
a malmokr
névjegyzeke
malmok, am
szerepelnek.
tendő malma
bizottság
be majd kü
Ezer hold
Patria Fala
tárgyalások
melő Rt. m
dalom egyik
egy bukares
képezte. Az
ség határa
hold terjede
a borossebe
szert a P
megkezdí az
Igy «Ugin
reviziónak
mánytól.
külföldi mun
hajtási utas
súlyosan ér
rült, hogy a
rehajtása a
venőt száza
maga után.
kolozsvári c
tette, hogy
módosítása
mal forduló
randumában
hogy a terv
lővekeztébe
kés-akat ut
s ennek köv
hámlást ig
Románia ter
Tekintve, ho
niszter rend
azokat, akik

Közgazdaság

Bukarestben létrejött az ólomcsőkartell, amely életbelépteti az egységes árakat

(Cluj-Kolozsvár, október 18. Az Uj Kelet tud.) Már szeptember közepén megindultak a tárgyalások a romániai ólomcsőgyárak között az ólomcsőkartell felállítására. A tárgyalások nehezen haladtak előre, mert az érdekelt cégek között jelentős különbségek támadtak, amelyek mint végül beigazolódtak megakadályozták az összes ólomcsőgyárak kartellbe tömörülését.

Hosszas vajdák után végre az elmúlt napokban megtörtént a megegyezés, a mennyiben az ország jelentősebb ólomcsőgyárainak sikerült megegyezésre jutni a kartell felállítására ügyben. A kartellben résztvevő cégek az Industria Plumbul: S. A. Bukarest (volt M. Ferrero & Comp.), a Fratii Goldenberg Bukarest, és a Krebs és Sternbach Bukarest, a Boulevard Pache Protopopescu 13. szám alatt A. és L. Balan mérnökök irodájában közös eladási iródat állítottak fel, ahonnan a kartellben résztvevő cégek a létrejött megállapodás alapján egy bizonyos kvóta szerint teljesítik majd a beérkező rendeléseket. A kartell felállításával kapcsolatosan megállapodás jött létre a kartell és a galaci „Vezuvia” cég között, amely a megegyezés következtében megszüntette üzemét.

A kolozsvári Stössel & Comp. ólomcsőgyár nem tudott megegyezni a bukaresti cégekkel és így kartellen kívül maradt. A tárgyalások a Stössel & Comp. és a kartell között még folyamatban vannak s lehetséges, hogy a közeljövőben a kolozsvári ólomcsőgyár is tagja lesz a kartellnek.

Itt említtük meg, hogy a legutóbbi fémárak a következőképpen alakultak: Baunkon: 235, 240 lej, báránym 230, 235 lej, csapágyfém: 80 százalékos 190, 70 százalékos 170, 60 százalékos 150, 50 százalékos 125, 40 százalékos 105, 30 százalékos 180, 20 százalékos 64, 10 százalékos 44 és a 6 százalékos 40 lej. A fémárak: 112, tábla 216 lbs. 2600, 112, tábla 200 lbs. 2500, 120 lbs. 2400 lej. Ólomcső: 27-28. horgonyzott lemez 18-as 27, 20-as 2850 Forrasztó ón 35 százalékos 95 lej.

ismét engedélyezik a malomgépek vámmentes behozatálát. Bukarestből jelentik: Ismeretes, hogy a belföldi gépgyárak intervenciójára az iparügyi minisztérium rendeletileg hatályon kívül helyezte a malmoknak az 1912 évi törvényben biztosított azon jogát, hogy az üzemekhez szükséges gépeket vámmentesen hozhassák be külföldről. A malom ipari érdekeltségek nem nyugodtak bele ebbe a számukra súlyos anyagi hátránnyal járó változásba és a bukaresti malomszövetség kitartó akciójának eredményeképpen a napokban megegyezés jött létre a belföldi és külföldi malomgépgyárak között. Eszerint a már létező és exportra alkalmas lisztet őrölő malmok továbbra is vámmentesen importálhatják a szükséges gépeket. Ezekről a malmokról a legfőbb ipari bizottság névjegyzéket fog készíteni és azok a malmok, amelyek ebben a listában nem szerepelnek, valamint az ezután létesítendő malmok csak a legfőbb iparügyi bizottság hozzájárulásával hozhatnak be majd külföldi gépeket.

Ezer hold erdőseget vásárolt az aradi Patria Fatermelő Rt. Több hétig tartó tárgyalások után az aradi Patria Fatermelő Rt. megvásárolta a pankotai uradalom egyik legértékesebb erdejét amely egy bukaresti konzorcium tulajdonát képezte. Az erdő, amely Keszend közelség határában van, ezer katasztrális hold területű és iparvasut köti össze a borosbesei vasuti állomással. Hir szerint a Patria Fatermelő rövidesen megkezdí az új erdő kitermelését.

Az „Ugír” a külföldi szakmunkások részére enyhítést kéri a kormánytól. A Romániában tartózkodó külföldi munkások revíziójának végrehajtási utasítása az érdekelteket igen súlyosan érintette, amennyiben kiderült, hogy az utasítás tényleges végrehajtása a külföldi szakmunkások hetvenöt százaléka kiutasítását vonná maga után. Ez a körülmény az Ugír kolozsvári csoportját arra kényszerítette, hogy a végrehajtási utasítás módosítása érdekében memorandummal forduljon a kormányhoz. Memorandumában az Ugír rámutat arra, hogy a tervezett revízió végrehajtása következtében pótolhatatlan szakmunkásokat utasítanak ki az országból s ennek következtében sok, speciális munkást igénylő iparcikk gyártása Románia területén lehetetlenné válna. Tekintve, hogy a közmunkaügyi miniszter rendelete következtében mindazokat, akik tartózkodási engedélyük

meghosszabbítására vonatkozó kérésükhöz nem melékelték a három éves tartózkodásra jogosított engedélyt, az országot elhagyni kényszerülnek, az Ugír memorandumában arra kéri a kormányt, hogy utasítsa az egyes idegen ellenőrző bizottságokat, hogy a kérvényük kiegészítését szolgáló okiratukat később is beérteszthessék.

Semmitőszék elé kerülnek az állami bányamunkások béremelési követelések. Chirila munkaiügyi társaság elnöke alá az állami bányamunkások kollektív szerződésének megújítására vonatkozó négy napos tárgyalásokon a kormányt képviselő szakközégek visszautasították a béremelésre vonatkozó követeléseket s így az ügy döntőbírátság elé került. Az utolsó szót az ügyben a semmitőszék fogja kimondani, amely megállapítja, hogy jogos-e a bányamunkások béremelési követelése, vagy sem? A munkások több apró és a termelést szabályozó kérését azonban elfogadják.

Oktober 30-án tartják meg az árlejtsést a kolozsvári helyőrség jövővi husszükségleteinek szállítására. A VI-ik hadtest élelmezési osztálya október 30-án tűzte ki az árlejtsést a kolozsvári helyőrség jövővi husszükségleteinek ellátására. Az árlejtsést Kolozsváron, Honvéd uca 10. szám alatt fogják megtartani a VI-ik hadtest intéseturájánál. Az árlejtsében résztvevő cégek ajánlataikat a számviteli törvény 72-83-ik szakasza alapján egységes úrlapon kötelesek elkészíteni és azokat zárt borítékban az árlejtsés megnyitása előtt kell, hogy benyújtsák. Információn szerint a Kolozsváron állomásozó katonaság napi husszükséglete 600 kilogramot tesz ki, úgy hogy az árlejtsés feletti döntésnek nagy jelentősége lesz Kolozsvár hussiparára. Garancia tiz százalék.

Legújabb kivitelű
konyha-butorok
részlet fizetésre
is kaphatók
Klein Dávid
asztalosműhelyében, - Cluj,
Timár-u. 1. szám (Hítközségi udvar)

Színház - Művészet

A Magyar Színház műsora:

Péntek fél 4-kor és fél 6-kor: A borzalmak városa. (Mozielőadás 20 és 10 lejes helyárrakkal. Sszám: 103-104.)
Péntek este 9-kor: Tánase román revütársulatának fölépése. (Sszám 105.)
Szombat d. u. fél 4-kor: Deryné ifiasszony (Első ifjúsági előadás igen olcsó helyárrakkal. Sorozatszám 106.) Előadó tanár: Dr. Császár Károly.
Szombat este fél 9-kor: Abris rózsája (11. dongság először. Premiére-bérlet 9. szám. Sorozatszám: 107.)
Vasárnap d. e. 11-kor Megjött a gólyal (Harold Lloyd-O. mozi-maliné 15 és 10 lejes helyárrak. Sszám: 109.)
Vasárnap d. u. 3. 5 és 7-kor: Megjött a gólya. (Mozielőadás. Harold Lloyd Helyárrak: 20 lej és 10 lej Sorozatszámok: 109-110.)
Vasárnap este háromnegyed 9-kor: Abris rózsája. (Ujdonság 2-odszor. Napibérlet 9. szám. A. Sszám: 111.)
Hétfőn fél 4-kor és fél 6-kor: Mozielőadás (Sorozatszám: 112-113.)
Hétfő este fél 9-kor: Abris rózsája (3-adszor. Napibérlet 9. szám. B. Sszám: 114.)
Kedd fél 4-kor és fél 6-kor: Mozielőadás. (Sorozatszám: 115-116.)
Kedd este fél kilenckor: Dohnányi Ernő, Telnányi Emil és Medek Anna Schubert-estéje. (Főlemelt helyárrakkal. Bérleten kívül. Sszám: 117.)

A színháziroda közleményei:

Paul Wegener a Magyar színházban A jövő hét hétfői naviától kezdődőleg egy a méreteiben, szépségeiben az elsodort emberrel egy színvonalon álló filmet fog bemutatni, a melynek a címe: A varázsló. Paul Wegener játsza ennek a filmkolosszusnak a főszerepét és mellette Petrovich Szvetisláv és Alice Terry ragvotgatiák művészetüket. A varázsló a jövő héten minden napján látható a magyar színházban: De minden nap csak két előadás van. Az első előadás fél négykor, a második előadás felhatkor kezdődik. A varázslót is nagyon olcsó helyárrakkal mutatja be a színház. A legdrágább jegy 30 lej s a legolcsóbb 10 lej.

Holnap este lesz az Abris rózsája premiéje. Az idei évad egyik legnagyobb színházi eseménye fog holnap este lezajlani. Az Abris rózsáját fogják bemutatni, ezt a legendás híri amerikai ujdonságot, a melynek előadási számbeli rekordja levert minden eddigi sikert, európai felfogásának szinte hihetetlen, hogy Newyorkban 5000-szer adták. Vasárnap este másodszor (9 órai kezdettel) hétfőn este harmadszor s szardán este negyedszr adták az Abris rózsáját.

Vasárnap d. e. 11 órakor, d. u. 3-kor 5-kor, 7-kor, Harold Lloyd fellépése. a magyar színházban.

Dohnányi-Telnányi-Medek Anna fellépése a magyar színházban. A zenekamaratoknak nagy ünnepek lesz a jövő hét keddi estéjén. Még világvárosi relációban is különös eseményt jelent olyan három világnagyságot egy dobogón látni, mint: Dohnányi Ernő, Telnányi Emil és Medek Anna. Velük ünnepli a magyar színház a Schubert centennáriomot. Jegyekről tanácsos előrel gondoskodni.

Művészi
perzsaszőnyeg
szüvött gobelin, karamani függöny, külföldi fonalak, szövökeltékek legelőnyösebb beszerzési forrása.
SCHULHOF EMILNÉ
Oradea, Str. En. Ctorogartu (Uri-u.) 14.)

Hirdessen az „Uj Kelet”-ben

APRÓHIRDETÉSEK

Egyszeri közlésnél egy szó 5 lej, vastagabb betűvel 10 lej. Legkisebb apróhirdetés 50 lej. Állástkeresőknek 30 százalékos kedvezmény. Apróhirdetések díja előre fizetendő. Jelíeg levelet csak úgy továbbítunk, ha portó bélyeg mellékelve van. Eljegyzési hírek díja 250 lej, előfizetőknek 150 lej.

Tisztviselő, többévi gyakorlattal, román, magyar és német nyelv tudással állást keres. Gépirásban is jártas. Szükség esetén 100-200 ezer lei garanciával rendelkezik. Megkereséseket „Szombat megtartásával” jelígere a kiadóba kér.

Garzel
fierarie - vasúzielt
CLUJ
(Kolozsvár) P. M.
Viteazul 13. szám.
Telefon 10-43

Ortodox, lehetőleg gyermektelen sakter, ki egyben zsidóul is tanít, állást kaphat. Költségeket csak meghívottak igényelhetnek. Részletes ajánlatok Kain Eugen, Brezoi-Vâlcea kü dendők.

Elsőrangú nő ruhavarrónő, nagy gyakorlattal és szerény igényekkel, házővacs meggy varrni. Kovács Erzsébet Zápolya-u. 17. szám.

Franciaországi egyetemeken szerzett francia nyelvdiplomát fölélt rendelkező francia tanárnő magánórát ad francia nyelvűből. Citrom Julia, Otve-uca 6.

Kis nyomodhoz nyomdász társ kerestetik 100.000 lejjele. Tőke és megélhetés biztosítva. Calea Victoriei 10. Nadier.

Hölgyek figyelmébe

Szépen és olcsón készit

függönyt ágyszerítőt
csipketerítőt fehérneműt
ágy neműt szines házimunkát

montiroz parnákat - a

TOLEDO

kézimunkaszalon
és előnyomda, Cluj, Calea Regele
Ferdinand No 8. (Sipos udvar - a volt
Berényinéféle üzlet)

Az Erdélyi Keren Hajjeszód nagynevű vendége, Dr. Abeles Ottó, a Wiener Morgenzeitung v. főszerkesztőjének művei:

Die Genesung

Költevények. Ára kötve 60 lej.

Besuch in Erez Israel

A szerző legutóbbi palesztinai tanulmányútjának leírása. Ára kötve 62 lej.

Kaphatók az Uj Kelet könyvtárában.

Győződjön meg a

Blănăria Centrală

olcsó árairol

Pesaniky-bundák 16000 Leitő
Szilcskinbundák 10000 "
Gyermekbundák 1000 "

Mandelbaum József

Cluj, Str. G. H. Bartiu (v. Malom-u.) 8.

Átmegyek henyélni Európába

Írta: CHARLIE CHAPLIN.

Fordította: GAÁL GÁBOR.

A „Ritz”-be hajtottunk. Az embertömög pedig mögöttünk.

Legalább is így gondoltam, mert a Ritz előtt is nagy embertömög várt, amelyik ugyanugy nézett ki, mint az előbbi. Szinte beképezték magamnak, hogy egyes arcokat már ismerem. Ez alkalommal a védelmezőim győztek. A portások egy rohamcsapatával a bejárat és a Hall között áttörtük a tömeget, anélkül, hogy egy gombot elvesztettünk volna. Kissé megkönnyebbülve éreztem magam. Ez az érzés azonban, mint rendszeren, most is korainak bizonyult. Felmentünk szobánkba és már megint vártak azok a bizonyos urak a lapoktól. Ezek közül egy hölgyet igazán nem tudok elfelejteni.

— Mr. Chaplin, miért megy ön Európába?

- Hogy kipihenjem magam.
- Mit csinált a régi bajuszaival?
- Eldobtam.
- Meg fog nőszülni meg valaha?
- Igen.
- Hogy hívják a menyasszonyát?
- Sejtelnem sincs.
- Bolsevikki ön?
- Én művész vagyok. Engem az élet érdekel. A bolsevizmus az élet egy új fázisa. Tehát ez is érdekel.
- Szeretné a Hamletet játszani?
- Miért? Igazán nem tudom...

A szerencse ismét felém mosolygott: a telefonhoz hívtak. Egy újságíró egész a nálószobáig kísért, de becsaptam előtte az ajtót és bezártam. Az újságírók elvonnak. Úgy éreztem magam, mintha ki-pumpáltak volna. Megnéztem magam a tükörben: Egy rongy, akir még mindig rajta fityegett a törvényileg védett „vigyor”, amit az interjú alkalmára találtam fel. Haboztam, vajjon ezt a vigyorgást az egész időre megrögzítem-e, vagy pedig csak akkor tegyem fel, ha egy újságíró felbukkan a láthatáron. Az első esetben azonban bárki felrohanta volna, hogy Doug-ot utánzom. Így tehát ismét normális képet vágtam.

Megjelent Doug. A legjobb azonban Mary volt. Már a megjelenése egy hatót, mint egy jótétemény. Mind a hárman kimentünk a tetőre, hogy lefényképezzünk. Minden lehetséges pózban lefotografáltak bennünket, míg valaki azt javasolta, hogy Doug feküdjön a tetőcsatornába s Mary az egyik, és meg a másik kezébe. Hallatlanul aranyos gondolat! Sajnos, csak a gondolatnál maradtunk. Majdnem felfofoztam Dougot, amiért vonatkozott...

Csodálatos, ha az embernek olyan barátai vannak, mint Doug és Mary. Tökéletesen megértenek. Tudniillik ők nagyon jól tudják, hogy mit jelent hét évi „nevelés” az idegeimnek. ők tudják, hogy milyen keserűen szükségem van a nyugalomra s hogy milyen sürgős számomra a menekülés a film és a műterem, sőt magam elől. Doug mindezt alaposan megfontolta és ezért úgy kívánta, hogy Newyorkban teljesen a pihenésnek éljek. S gondoskodni is akart arról, hogy mindent a legpontosabban beosszanak számomra.

Nyilván ezen az alapon határozta el, hogy új filmjét, a Három Testőrt mindennáron meg kell nézmem.

Bosszantott a dolog, mert egyáltalán nem akartam semmiféle filmet megnézni. Én azonban udvarias ember vagyok s bár szerény kifogásokat emeltem, egyenesen még sem tagadhattam meg.

Mindéz különben hiábavaló is volt. Doug nagyon komolyan akarta, hogy megnézsem és őszinte véleményét mondjak a filmről. Sőt egyenesen felszólított a kritikára is.

Engednem kellett. Mint mindig. A filmet részletenként láttam. (Az újságírók persze, itt is jelen voltak). Végül bizonyos változtatásokat és vágásokat javasoltam.

solttam, amik véleményem szerint javítanának a filmen.

Az ilyen kifogásokat mindig megteszem.

Doug és Mary udvariasan meghallgattak és úgy hagyták a filmet, ahogy volt. Ezt csinálják mindig.

Szerencsére a változtatások, amelyeket javasoltam, később sem történt meg, s a filmnek örült sikere lett.

Ennek dacára mint kritikusnak jó hírem van. Ezután meghívtak még egy bemutatóhoz, hogy ennélfelől meg Mary új filmjéről mondjam meg a véleményemet. Tudták, hogy szigorú bíráló vagyok. Mindig szigorú vagyok s egy kissé félnek is tőlem. Viszont, ha az én filmjeimet nézik, akkor mindig barátságosak és nem kritizálnak soha.

Marynak azt mondtam, hogy a filmje kissé hosszú és megmutattam a helyeket, ahol még vágni kell a filmet. Mary és Doug udvariasan meghallgattak, mint mindig. A film pedig maradt olyan, amilyen volt. Mint mindig.

A szállodában ismét újságírók és ugyanaz a kérdészón. Tizenöt percig perczig működik a patent „vigyor” és azután elmenekültem.

Doug telefonál. Azt mondja, szabadságon vagyok s ezt a szabadságot ő olyan kellemessé akarja tenni, amilyen kellemessé csak lehet. Meghív tehát megegyeszer, hogy nézzem meg a „Három Testőrt”. Ebben az esetben az első nyilvános bemutatóról van szó. Előbb azonban menjek velük Condé Nasthoz vacsorázni.

Nagyon szögyltem magam a találkozás előtt. Homályosan emlékeztem valami be nem tartott ígéretemre, amikor szintén vacsorára voltam Condé Nasthoz meghíva. Bosszankodtam, hogy legalább miért nem irtam neki. Ez igazán ostobaság volt! Így valószínűleg most egy „minden meg van bocsátva” tekintettel fog üdvözölni.

Legjobb lesz, gondoltam, ha nem eszek tudomást az egészről és nem is értem. S tényleg, van olyan jó ízlésük, hogy semmivel sem érintik a históriát, úgy, hogy mindannyian nagyon kellemes órákat töltünk együtt.

Mrs. Nast pompás Limousine-ján mentünk a színházba. Az emberek sűrű tömegben állottak az épület körül.

Büszke vagyok arra, hogy a filmszakmában dolgozom, még ha ezen az estén csupán Douglas és Mary árnyékában jelenkezem is. Ez ugyanis az ő estéjük volt. Eljenztek Maryt és Dougot, de engem is. Büszkén ültem a kocsiban s megpróbáltam a legmeltóságosabban tekintgetni a tömeget. Magamra kaptam a „vigyorgást”, ebben az esetben azonban ez természetes és valódi nevelés volt. Kiszállunk. A tömeg lelkesedik. Doug a védelme alá veszi Maryt és úgy tör utat magának, mintha egy jelenetben játszanék, ahol a többi emberek statiszták.

Utánzom Dougot, miközben megfogom Mrs. Nast karját. Vagy legalább is megkísérlem megfogni. Mrs. Nast azonban elsodródik tőlem a nyolcadik Avenue irányába, én meg teljesen elvesztve tájékozódásomat, a Broadwayra löködöm. Majd megváltozik, a tömeg sodra és a színház bejárata felé gyömöszölődöm. Most már nem vagyok olyan büszke. Még mindig mosolyogtam ugyan a szeretett publikumra, s mosolyom azonban ismét patetizozott „vigyorgás” volt.

Mindazonáltal megpróbáltam a valóságos mosolyomat is. Azonban ép abban a pillanatban, amidőn ez a valóságos mosoly előmlött volna az arcomon, egy rendőr ökle nőtt bele az arcom közepébe. Én sohasem csinálók semmiféle nagyobb dolgot a rendőröklökből. Meg is mondtam neki, miközben a szemével kezesztültszurt és az államra vágott, hogy a kalapom a tevegőbe repült. És nem is került többet elő.

Légvonalat éreztem és valamiféle ap-

parátus zaját és végignéztem magamon: ép egy ollóval vágott ki egy asszony egy darabot a nadrágom zárlékából. Egy másik a nyakkendőmet szakította le és majdnem véget vetett szenvedéseimnek a fojtogatással. Ezután a gallérom került sorra. Ezt azonban csak félig sikerült megkapniok.

Az ingemet kiszakították, a mellényem gombjait leszaggatták, a cipőmet szettaposták és az arcomat összekarmolták. De én még mindig vigyorgtam. Mert ha barátságosabban próbáltam mosolyogni, a rendőr ökle mindig megfényezte, bár kitarítottam amellett, hogy Charlie Chaplin vagyok s hogy a színházba akarok menni, meg hogy abszolút szükséges számomra a „Három Testőrt” előadásán ott lenni.

Hajthatatlanságom végül is győzedelmaskodott. Mintha valami jelle történt volna, éreztem, hogy valaki felemel. A testemet megfordították, közben a fejem a foyer, a lábaim pedig az uccán levő világitóreklám felé voltak irányítva. Azután mint egy szavacs, összeszorultam a Halle előtti térség emberei között. Amidőn az ajtón keresztül átgyömöszölődtem, alajában véve nem tudva, hogy hová, megpillantottam egy barátomat.

— Befelé — kiáltottam, fáradsággal vigyorgva s végre fejfel előre bent voltam a színházban, ahol mint egy rakás szerencsétlenség, egy gyémánt ókszerrel teli aggatott özvegy előtt partra vetődtem. Még mindig vigyorgva néztem fel rá, erőlködésem azonban a vízbeesett. Olyan pillantást vetett reám, mely minden egyéb, mint barátságos volt.

Teljesen kiesve szerepemből, megkísértem méltóságom még megmaradt roncsaival felfegyverezni magam és a páholy irányába mentem, amely részünkre rezerválva volt. Már a páholyban ült Mary szépen és édesen, mint mindig. Mrs. Condé Nast biztosan és nyugodtan. Doug pedig vidáman és rakoncátlanul.

— Egy kicsit késve!

És Mary kinos udvariasággal kezdte el felsorolni toalettem hiányait. Egyfel azonban pontosabban tudtam, mint ő s ezért kirohantam ama bizonyos urak részére fentartott helyiségbe, hogy rendbehozdam magam. Víz, szappan és egy kefe csodát tettek. Új nadrágot, gallert és nyak kendőt azonban nem tudtam szerezni és amidőn később megtisztálkodva, de rongyosan a páholyba visszatértem, minden oldalról visszatetszés fogadtott.

Dacára a fáradságot napnak, amely mögött volt és annak, hogy nagyobb fáradt voltam, nem engedtem, hogy Mary és Doug kedve elromoljék és sugárzó mosolyokkal néztem végig az előadást.

Az előadás tomboló siker volt Doug számára. Örültem sikerének, bár egy kissé irigykedtem rá. Oh, bár a „Kid” bemutatója is ilyen nagyszerű este lenne számomra.

Már maga a bemutató esemény volt! S ha minden ellenszenves körülményt latba vetek, még akkor is meg kell állapítanom, hogy nagyszerűen viselkedtem, dacára annak, hogy az idevonakozó valomoásoko három az egy arányában el-lenem szólnak.

A következő nap nagyon sok dolgom volt. Ügyvédemmel, Nathan Burkannal kellett még pár szerződést és egyéb ügyet megbeszélni. Az ilyesmi majdnem olyan kellemetlen, mint egy intervjú. Egyszer azonban át kell esni rajta.

Burkant nagyon szeretem, ugyanakkor azonban rettegek tőle. A zsebei állandóan szerződésekkel vannak tele. Olyan jóbarátok volnánk, ha nem volna ügyvéd. Biztos vagyok afelől, hogy egyszerűen nagyon kedves ember. Szeretném agyondőni és azután barátságot kölni vele.

Egy hülye napot kell vele töltenem. Szakadatilnul telefonbeszélgetések, meg-

hívások, társaságok, színházjegyek, amiket küldtek az emberek, akik állást keresnek. Levelek százával, melyekben barátságos üdvözetek mögött mindig különböző kérések húzódnak meg. Ezt azonban szeretem.

Este a „Liliomot” néztem meg, ameyik akkor a legjobb darab volt Newyorkban s amely helyenként tényleg a legnagyobb magasságokba emelkedik. Nagyon erős benyomást tett rám, úgy, hogy elégedetlen voltam magammal. Nem tudok jól élni munka nélkül. Kíváncsian, azzal a kíváncsisággal, vajjon tudnám-e a „Liliomot” játszani, lementem a színpadoké mögé és találkoztam a fiatal Schildkrauttal. Szépsége és ifjúsága egyenesen varázslatos. Nyiltan és egyszerűen: valóságos művész. Azután Éva le Gallievel beszéltem. Nem ismerem mást, aki a színpadon olyan volna, mint ő. Egy kicsit felelősségteljes los-angelesi emlékeinket.

A következő nap nagy élvezetet tartogatott számunkra. Egy déert a „Cafféhaus-Clubban” egy napon érdekes kis lokálban, ahol írók, színészek, zenészek, szobrászok, festők és ezekhez tartozó emberek találkoznak. Csupa érdekes ember. Mindig eljövök ide, hogy ha Newyorkban vagyok. Mesés emberek voltak jelen: Heywood Brown, Frank Crowninshield, Harrison Rhodes, Edward Knoblock, Condé Nast, Alexander Woolcott... de már nem is jut eszembe, ki mindenki.

Estére Gerard nagykövet hívott meg, ezt megelőzőleg viszont egy vidéki utra vittek. Utközben, mint mindig ilyen alkalmakkor, autodefektet kaptunk. Telefonálnom kellett és nagyon szomorú és kiábrándult voltam, mert rendkívüli emberekkel találkoztam volna a nagykövet-nél.

A következő nap Max Eastmannal, egyik legjobb barátommal voltam lunczon. Max Eastman radikális pártállású költő és kiadója a „The Libertate” című lapnak. Egész ember, aki tud gondolkodni. Nem írom alá minden véleményét, ez azonban nem jelent semmiféle törést barátságunkban. Összejövünk, vitálokunk egy kicsit és azután megegyezünk abban, hogy nem tudunk megegyezni. Ezen azonban nem vesztünk össze, hanem jóbarátok maradvunk. Messélt nekem egy társaságról, amelyik este meglátogatja és meghívott, hogy én is jelenjek meg. Örömmel fogadtam el. Nála mindig nagyon érdekes.

Ez azután tényleg egy nagy este volt. Magamonkívül voltam. Nevetés és bor között ide-oda rángattak s valóban magamat adtam. Végre megtörtént az, amiért elhagytam Los-Angelest. Ezen az estén „Charlie Chaplin” úgy látszott, hogy nagyon messze van és úgy éreztem és azt akartam érezni, hogy olyan legyek, mint egy egyszerű ember a többi emberek között. Meismerkedtem Georgevel, egy ex-I. W. W. International Workers of the World) titkárral. Valószínűleg van vezetőneve is, ezt azonban nem tudtam meg. Különbön sem fontos, ha az ember George ismert. Tényleg egy „személyiség”. Van egy ragyogás a szemében, amelyet még sohasem láttam, egy ragyogás, amely közvetlenül a lélekből fakad ki. Olyan ember tekintete van a szemében, aki hisz abban, hogy helyesen cselekszik s akinek bátorsága is van a meggyőződése mellett. Ez nagyon ritka.

(Folytatása köv.)

Garantált orth. kóser
frisserr fejt

tehéntej

modernül felszerelt tejgyárból, naponta készler (reggel és este) házhoz szállítva is kapható

Schwartz Ignácnénál
Rudolf-ut 36.
Meschgisch: Farkas Manó.

Hirdessen az Uj Keletben

KIADÓHI
Str.
SZERKES
Ejjelet
11. ÖPZET
Egész
lelév
Negye
Egy hó
IX. CVIG
1928 O
* 56

A korszol
berei török
öket. Ez a
mely ismé
fel kétes ér
jektivek s á
mágnak
ujabb diakt
mellett, amel
lenséget sze
Nem kelle
diákság elle
közökkel fel
sával fenye
hogy az idő
magyar re
fokosár tar
ezért jogal
is, hogy az
szava s ebb
hogy akarat
szélesíté-ét.
Népszövetsé
keresztívité
Valószínű
közoktatásig
leu István i
meg pár hó
zusz ügyét.
kerültek az
tény” polití
resztényi m
tulon túl jól
konstelláció
a magyar k
látszatszerű
ban, — vá
zusun, me
inspirálta a
Bizonyos
mulott a má
tüntetések é
lyozása. His
idején épen
mely felem
ellen. Csak
saját pertáj
kilengéseket
leronthatnak
Am mind
nyegtetése m
gólodások le
tétováság fö
kormány in
sága ez, aki
engedi. Min
is, a jelenle
takt” diáksá
szolgálatot t
rette etől a
könnyen, me
is kötelez.

De a végs
séges. A civ
nyers erősz
bizonytal
ezt kívánja
deke is me
gyáz arra,
és civilizáci
krácia letéte
Igaz: enm
nél is nagy
nia. Ha kel
sekkel is me
hogy a tud
egyezteteth
helye a tud
kósbottal és